

Econventio-teszt 2016

Középiskolások pénzügyi kultúrája

Kovács Péter

Sápi Ákos

Árvai Dávid

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	1
2. Elméleti háttér	1
3. Módszertani háttér	4
3.1. Az Econventio-teszt és index felépítése	4
3.2. Az Econventio-index	8
3.3. Elemzési módszertan	9
4. Eredmények	10
4.1. A mintáról	10
4.2. Általános pénzügyi ismeretek	10
4.3. Megtakarítások és befektetések	16
4.4. Hitelezés	22
4.5. Munka világa	27
4.6. Általános gazdasági ismeretek	33
4.7. Biztosítás, nyugdíj	38
4.8. Pénzügyi hírek, játékok	43
4.9. Az Econventio-index értéke	46
5. Eredmények összefoglalása	48
6. Irodalomjegyzék	51

1. Bevezetés

Az Econventio Kerekasztal Közhasznú Egyesület 2011 óta évente vizsgálja és fejleszti a középiskolások pénzügyi kultúráját, míg a felnőtt lakosság körében is 2015 óta végez vizsgálatokat és fejlesztési tevékenységet. Jelen elemzésben a mérés háttérének bemutatása után összefoglaljuk iskolájuk főbb eredményeit, összevetve az országos eredményekkel. Végezetül pedig javaslatokat fogalmazunk meg a kimutatott hiányterületekkel kapcsolatosan.

2. Elméleti háttér

A pénzügyi kultúra témaköre minden korosztályt érint, hiszen a mindennapok (például vásárlások) során is pénzügyi döntéseket kell hoznunk illetve egy család, háztartás tagjaként a mindennapi pénzügyi döntések befolyásolják az életünket. A pénzügyi piac termékei és szolgáltatásai ugyanakkor komplexek lettek, melyek használatához az egyéneknek folyamatosan megújuló ismeretekre van szükségük. A lakosság körében az utóbbi években az érdeklődés homlokterébe került, és öröndetes tényként állapítható meg, hogy gombamód szaporodnak az ez irányú hazai kutatások (például Huzdik, Béres & Németh, 2014; Botos, Botos, Béres, Csernák & Németh, 2012; Béres & Huzdik, 2012). Az empirikus felmérések eredményei a lakosság körében a pénzügyi ismeretek alkalmazásának viszonylag alacsony színvonaláról árulkodnak (Atkinson & Messy, 2012).

A pénzügyi műveltség fiatal korban különösen fontos jelentőséggel bír, hiszen a „korai életszakaszban elkövetett pénzügyi hibák a későbbiek során igen költségesek lehetnek” (Lusardi, Mitchell, & Curto, 2010, p. 358). Korábbi méréseink szerint a középiskolások 40 százaléka legfőképpen az otthon látottakra, tapasztaltakra próbál meg hagyatkozni, amikor

pénzügyi ismereteket próbál meg szerezni, illetve döntéseket hozni. Ugyanakkor a felnőtt lakosság sem iskolai tanulmányai során, sem a későbbiekben nem tanult pénzügyi, gazdasági ismereteket (Horváthné Kőkény & Széles, 2014, p. 471-472), illetve ha tanult is több ma létező pénzügyi termék (például hitelkártya, pay pass) nem létezett akkor, amikor ilyen jellegű tanulmányokat folytattak.

Emellett az OECD 2011-es felnőtt lakosságra koncentrált vizsgálata (Atkinson & Messy, 2012) szerint a magyarokra nemzetközi viszonylatban is kevésbé jellemző a különböző ajánlatok összehasonlítása, a pénzügyi információk minél szélesebb körű összegyűjtése, így a pénzügyi döntések meghozatalához az emberek nem eléggé informáltak, így akár befektetések, akár hiteltermékek közötti eligazodás, a döntéshez szükséges megfelelő információ megszerzése, a kockázatok és következmények mérlegelése problematikus. A probléma nem csak hazánkban jelentkezik.

A Pénziránytű Alapítvány az OECD módszertan alapján 2015-ben készült felmérése felemás képet mutat: a felmérésben szereplő pénzügyi termékeket a válaszadók többsége ismerte, ugyanakkor továbbra is kis hányaduk használja azokat a gyakorlatban. Családi költségvetés készítéséről 2015-ben a válaszadók mindössze negyede, míg 2010-ben közel egyharmada számolt be. A kérdések közül a legnagyobb problémát továbbra is a kamatos kamat számítása okozza. Ezzel szemben a diverzifikáció előnyeit és az infláció fogalmát a válaszadók közel kétharmada ismerte. Emellett növekedett azok aránya, akik pénzügyi döntéseik meghozatalához több ajánlatot vesznek figyelembe

Az S&P (2015) felmérése szerint a magyarok 46 százaléka pénzügyi analfabéta. A felmérés során négy témakörben (diverzifikáció, kamatszámítás, kamatos kamat, infláció) öt kérdést

tesznek fel, és azokat tekintik pénzügyileg jártasnak, akik legalább három kérdésre helyesen válaszolnak. Magyarország a 19. legjobb helyre került a vizsgált 144 ország közül.

Hasonló hiányosságokat tártak fel Bongini, Trivellato & Zenga, (2012) a pénzügyi tervezés, a pénz, a hitel- és adósságállomány, a biztosítás és az öngondoskodás területén. Hazánkban a pénzügyi ismeretek, tehát az elméleti tudás magas pontszámot kapott, a gyakorlati alkalmazás, a pénzügyi viselkedés eredményei azonban gyengék voltak. Emellett a felmérés szerint általános probléma a kamatos kamat számításának, illetve az infláció kezelésének képessége. A szerzők szignifikáns kapcsolatot találtak a pénzügyi attitűd és a pénzügyi tudás szintje között. Tanulmányukból kiderül, hogy a magasabb jövedelmű, végzettségű, pozitívabb pénzügyi hozzáállás rendelkezők pénzügyi kultúrája magasabb. Életkort tekintve a középkorúak pénzügyi tudása a legmagasabb. Nemek tekintetében a férfiak jobban állnak pénzügyi tudás tekintetében, mint a nők. A 2011-es felmérésben egy kivételes ország volt, Magyarország, ahol a nők pénzügyi tudásszintje magasabb volt, mint a férfiaké. A tanulmány kiemeli, hogy a magyarok többségére nem jellemző különböző ajánlatok összehasonlítása (Atkinson & Messy, 2012).

A pénzügyi kultúra fogalma egy OECD-tanulmány szerint: *„A pénzügyi kultúra a tudatosság, ismeretek, készségek, attitűdök és viselkedések kombinációja, amelyekre szükség van a megalapozott pénzügyi döntések meghozatalához és végső soron az egyéni pénzügyi jólét eléréséhez”* (Atkinson & Messy, 2012, p. 14).

Lusardi egyik tanulmányában a számolási készség fontosságára hívja fel a figyelmet. Számos kutatás bizonyítja, hogy a számolási képesség kapcsolatban áll a pénzügyi döntéshozatallal,

valamint az egyének felelőssége a megtakarításokkal kapcsolatosan folyamatosan emelkedik (Lusardi, 2012, p. 10), gondoljunk akár csak a kamatok számítására, a százalékszámításra.

A szakirodalom a vizsgálandó részterületekben nagyrészt egyetért, például számos esetben megjelennek inflációhoz, diverzifikációhoz, kamatos kamathoz kötődő kérdések is. Vannak olyan kutatások, amelyek kevesebb kérdéskört vizsgálnak, mert inkább bizonyos kérdéscsoportokra szeretnének koncentrálni. Ahhoz, hogy komplex kép alakuljon ki a pénzügyi kultúráról, érdemes a témakörök nagy részét lefedni. Ennek megfelelően az Econventio-teszt a komplexebb mérési módot követi az alábbi hat terület vizsgálatával: banki szolgáltatások, megtakarítások és befektetések, hitelezés, munka világa, általános gazdasági ismeretek, biztosítás és nyugdíj.

A pénzügyi kultúra mérésére nem alakult még ki egységes álláspont, például, amikor befektetésekről beszélünk, akkor csak a pénzügyi befektetéseket vizsgáljuk, vagy azt is a pénzügyi kultúra részeként fogjuk fel, hogy továbbképezem magam, ezáltal befektetek a jövőmbe.

3. Módszertani háttér

3.1. Az Econventio-teszt és index felépítése

Tevékenységünk fő célja a pénzügyi kultúra és attitűd, kutatásokra épülő fejlesztése, azaz éves felmérések segítségével azonosítjuk a problémás ismeretterületeket, megvizsgáljuk a probléma okát, majd erre fejlesztési tevékenységeket dolgozunk ki.

Jelen fejezetben először bemutatjuk a vizsgálati modell elméleti háttérét, majd a felmérés, azaz az Econventio-teszt módszertani jellemzőit.

Az Econventio kérdőív modellje magában foglalja a racionalitás mindhárom aspektusát.

- Az információgyűjtés esetében tartalmaznia kell az ismereteket, a múltbeli tapasztalatokat, a kommunikáció módját, valamint reflektálnia kell az információgyűjtés csatornáinak, időbeliségének és térbeliségének korlátozottságára.
- A preferenciák esetében teret kell adni az attitűdöknek, értékrendnek, személyes pénzügyi helyzetnek, jövőbeli terveknek és egy nyertesként vagy vesztesként elkönyvelt szituáció keretezési torzításainak.
- A döntéshozatal során a pénzügyi döntéseknél az alternatívák közötti választásban a számítási képességeknél meg kell, hogy jelenjenek a heurisztikák.

A számítási képességek vizsgálata esetében egy matematikai jellegű probléma helyes megoldását kell a válaszadóknak kiválasztaniuk. Az idő rövidege miatt a heurisztikus döntéshozatalnak itt döntő szerepe van – a pénzügyi jellegű problémák esetében azonban fontos, hogy a célcsoport heurisztika-készletébe beépüljön a kamatos kamatszámítás nem lineáris természete.

A cselekvő közgazdaságtani racionalitása mentén meghatározott három horizontális dimenziót ezt követően hat vertikális dimenzión keresztül vizsgáljuk behatóbb módon, hogy így teret kapjanak a piaci aszimmetrikus viszonyok. Hogarth-Hilgert-Beverly (2003) ajánlását figyelembe véve az alábbi vertikális dimenziókhöz kapcsolódó témaköröket vontuk be a vizsgálatba:

1. általános banki, pénzügyi ismeretek (számlavezetés, tranzakciós költségek, bankkártya használat, bankrendszer, szolgáltatások),
2. befektetések, megtakarítások (befektetési formák, célok, időtávok, kamat és hozam különbsége, hozam és kockázat kapcsolata),
3. hitelek (diákhitel, egyéb hitelfajták és jellemzőik),
4. munka világa (diákmunka, oktatás, adózás, vállalkozás),
5. biztosítás, nyugdíj (öngondoskodás, nyugdíjrendszer, biztosítások típusainak jellemzői),
6. általános gazdasági ismeretek (infláció, államadósság, adózás).

Tehát az Econventio-teszt, illetve ennek kérdései alapvetően két részből állnak össze: attitűd vizsgálati kérdésekből, illetve egy tudástesztből.

A tudásteszt részben, amely tartalmazza a pénzügyi ismeretek és a számolási készségek vizsgálatát is, nem fogalmak definiálását kérjük, hanem gyakorlat centrikus kérdéseket teszünk fel, illetve napi aktualitásokkal kapcsolatosan kérdezzük. E részben minden kérdéshez több válaszalternatívát kínáltunk fel, melyből egy helyes. A kitöltőknek ki kellett választaniuk egy alternatívát, mindezt úgy, hogy vizsgálni tudjuk valós tudásukat, illetve, hogy a pénzügyi alapismeretekkel mennyire vannak tisztában. Azonban a kérdésekkel és a válaszokkal kapcsolatosan számos probléma adódik, amelyeket kezelni kell.

A teszt során mind a hat vizsgálati dimenzió egyforma súllyal alakítja modellt. Ez azt jelenti, hogy minden egyes vizsgálati dimenzióban öt tudásteszt kérdés: egy a számolásokhoz, ajánlatokhoz köthető, és további négy ismereteket, informáltságot ellenőrző kérdés jelenik

meg. E mellett minden témakörben legalább egy „attitúd” kérdés is megjelenik, ahol nincs helyes válasz.

A teszt összeállításakor arra ügyelünk, hogy ne legyen hosszú a teszt, ugyanis hosszabb teszt esetében nem töltik ki a diákok a teljes tesztet. Mivel a teszt szerkezetből adódóan minimum 36 kérdést tartalmaz a modell, így elfogadott irányelv szerint a kitöltőknek 40 kérdést kell megválaszolniuk, ami nem tartalmazza az általános demográfiai kérdéseket, ugyanis azokat a regisztráció folyamán kell megadni.

Az Econventio-teszt kitöltésére előzetes regisztráció után az Econventio Egyesület honlapján (www.econventio.hu) nyílik lehetőség, minden év tavaszán. Regisztráció során meg kell adni a kitöltő osztálytípusát, iskola típusát, képzési programját (gazdasági, nem gazdasági), nemét, életkorát, évfolyamát, illetve, hogy korábban már részesült-e pénzügyi oktatásban. Az adatfeldolgozás már anonim adatokat tartalmaz. Kitöltés közben a felületen a kitöltőnek egyszerre csak egy kérdés jelenik meg, melyek megválaszolására összességében 30 perc áll rendelkezésre.

Mivel számos esetben (például hitelkártya, tőzsde) a diákok nem rendelkeznek tapasztalatokkal, így felmerül a kérdés, hogy valóban a középiskolások tudását tükrözik-e a válaszok és nem csak tippeltek. E probléma megoldására, illetve e torzító tényező hatásának minimalizálása végett a tudásteszt részben egy „Nem tudom” válaszalternatívát is beépítettünk, a diákokat arra kérve, hogy ezt az alternatívát válasszák, ha nem tudják a kérdésre adandó helyes választ.

Az egyes kérdéseknél a válaszalternatívák számát igyekszünk kiegyensúlyozni. Ez azt jelenti, hogy a tudásteszt részben az ismeretek ellenőrzésekor minden kérdés esetében ugyanannyi, számszerűen négy alternatíva közül kell a helyes választ kiválasztani a diákoknak. Ez a helyes

válasz tippeléssel való eltalálásának valószínűségét egyenlíti ki, csökkenti. Ettől az elvtől akkor térünk el, ha egy kérdést nemzetközi mérőeszközből választottuk és azzal szeretnénk az adott kérdés eredményét összehasonlítani, vagy, ha olyan kérdés van, hogy két ajánlatot kell egymással összehasonlítani. Ettől eltekintve a számolási kérdések esetében is többnyire négy lehetőség közül kell a diákoknak választani. Itt az egyes válaszalternatívákban megjelennek a tipikus számolási hibák is.

A tesztben szereplő kérdések során fontos, hogy a kérdések érthetően, a korcsoporthoz igazítva legyenek feltéve.

A teszt kérdéseinek összeállításakor figyelemmel kell lenni a teszt céljára, amely szerint olyan információhiányos területeket szeretnénk azonosítani, amelyek fejlesztésre szorulnak: azaz a teszt jelöli ki azokat a szempontokat, amelyeket a későbbiekben kiscsoportokban részletesen meg kell vizsgálnunk és fejlesztési programokat kell rá kidolgoznunk.

3.2. Az Econventio-index

Valamivel kapcsolatos tudás vizsgálata történhet önbevallással, illetve a tudást mérő mérőeszköz segítségével is. Ekkor fontos, hogy a mérőeszközbe be legyenek építve a főbb vizsgálati területek. A pénzügyi kultúra mérésének, számszerű jellemzésének módszertani kavalkádját láthatjuk. Általánosságban a tudást vizsgáló kérdéseknél a helyes válaszok arányának vizsgálatán túl a szerzők sok esetben egy, a pénzügyi tudásszintet mérő mutató előállítására is törekedtek. Ennek megkonstruálása vagy a helyes válaszok átlagos számának jellemzésével, vagy egy mesterséges – általában vagy faktorelemzésre, vagy regressziós modellekre épülő – index előállításával történik meg. A módszertani eltérésekből fakadóan ezek az indikátorok nemzetközileg csak korlátozottan összevethetőek.

A kitöltők pénzügyi ismeretének jellemzésére megalkottuk az úgynevezett Econventio-indexet, melynek célja, hogy a kitöltők teljesítményét egy számértékkel jellemezzük. A modell mind a hat vizsgálati dimenzióját egy-egy számértékkel jellemezzük, mely gyakorlatilag az egyes dimenziókra adott helyes válaszok számát mutatja.

Az Econventio-indexet úgy állítjuk elő, hogy a modell mind a hat dimenziója azonos súllyal befolyásolja az index értékét. A súlysúly ez esetben a dimenzióból adódó kérdések számának függvénye. Mivel jelenleg az egyes dimenziókból ugyanannyi kérdés került a tesztbe, így az Econventio-index értéke gyakorlatilag a helyesen megválaszolt kérdések arányának átlagát jelenti. Az Econventio-index így egy $[0;100]$ intervallumba eső érték, melynek magasabb értéke magasabb átlagteljesítményt mutat.

3.3. Elemzési módszertan

Az elemzéshez alkalmazandó statisztikai módszertan kiválasztása a változók mérési szintjén múlik. Mivel a feltett kérdések mindegyike kategoriális változónak tekinthető, így alkalmazható módszertanként a leíró statisztika, keresztábra elemzés (khi-négyzet teszt), varianciaanalízis (F-próba) kerül alkalmazásra. Az Econvetio-indexet a különböző demográfiai kérdésekkel varianciaanalízis (ANOVA), valamint korrelációs számítás segítségével vizsgáljuk (Econventio 2013). Az F-próba alkalmazásakor a csoportátlagok eltéréseit Post Hoc teszt segítségével vizsgáljuk. Ez a tesztípus a próbák p-értékeit korrigálja az összehasonlítások számával. Erre azért van szükség, mivel e nélkül a k számú csoport esetében $k*(k-1)/2$ darab összehasonlítás történik, mely jelentősen növelné az elsőfajú hiba (kapcsolatot mutatunk ki ott, ahol nincs kapcsolat) elkövetésének valószínűségét.

Amennyiben valamely kérdésnél a helyes válaszok arányában szignifikáns különbséget találunk, azt jelezni fogjuk a kérdésnél. Egy különbséget akkor tekintünk szignifikánsnak, ha a helyes válaszok arányában a csoportok között legalább 7 százalékpont az eltérés.

4. Eredmények

4.1. A mintáról

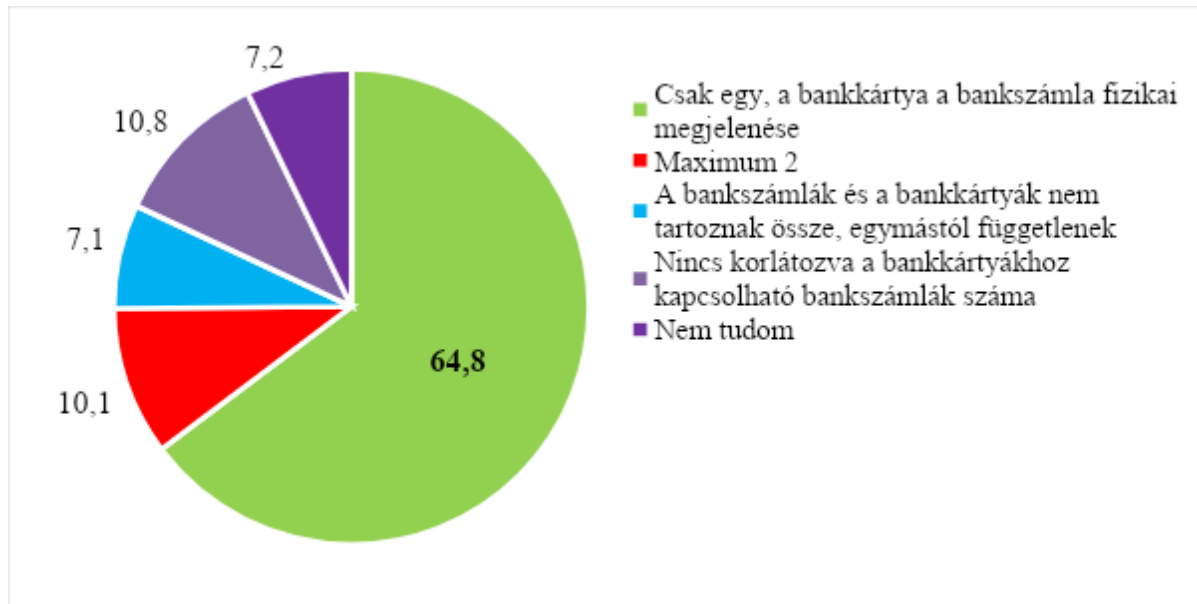
Ebben az évben a kérdőív kitöltésében több mint 14 ezer középiskolás vett részt. Azok száma, akik a tudásteszten legalább egy kérdésre válaszoltak 13858 fő, akiknek 28 százaléka már töltött ki korábban Econventio-tesztet. Ez az arány 2,2 százalékponttal magasabb az előző évhez képest. A diákok 25 százaléka 15 éves, negyede 16 éves, ötödük 17 éves, 15 százalékuk 18 éves, 8,8 százalékuk 19 éves vagy annál idősebb. A megkérdezettek 47 százaléka férfi. A vizsgált tanulók 37 százalékának lakóhelye megyei jogú város, további 38 százalékuknak város, míg 23 százalékuknak falu. A fővárosban élők alulreprezentáltak. A diákok 36 százaléka szakképző, 27 százaléka szakgimnáziumi, 31 százaléka pedig gimnáziumi osztályba jár. A középiskolások 24 százaléka részesül kereskedelmi, gazdasági képzésben.

4.2. Általános pénzügyi ismeretek

A kérdőívet kitöltők általános pénzügyi ismereteit vizsgáló első, bevezető kérdés arra vonatkozott, hogy hány bankszámla tartozhat egy bankkártyához. A megkérdezettek 7,2 százaléka a „nem tudom” lehetőséget jelölte meg. A vizsgált diákok közel kétharmada (64,8

százalék) tudta a helyes megoldást. A résztvevők több mint egynegyede (28,0 százalék) a másik három hibás opció valamelyikét adta meg válaszként. (1. ábra)

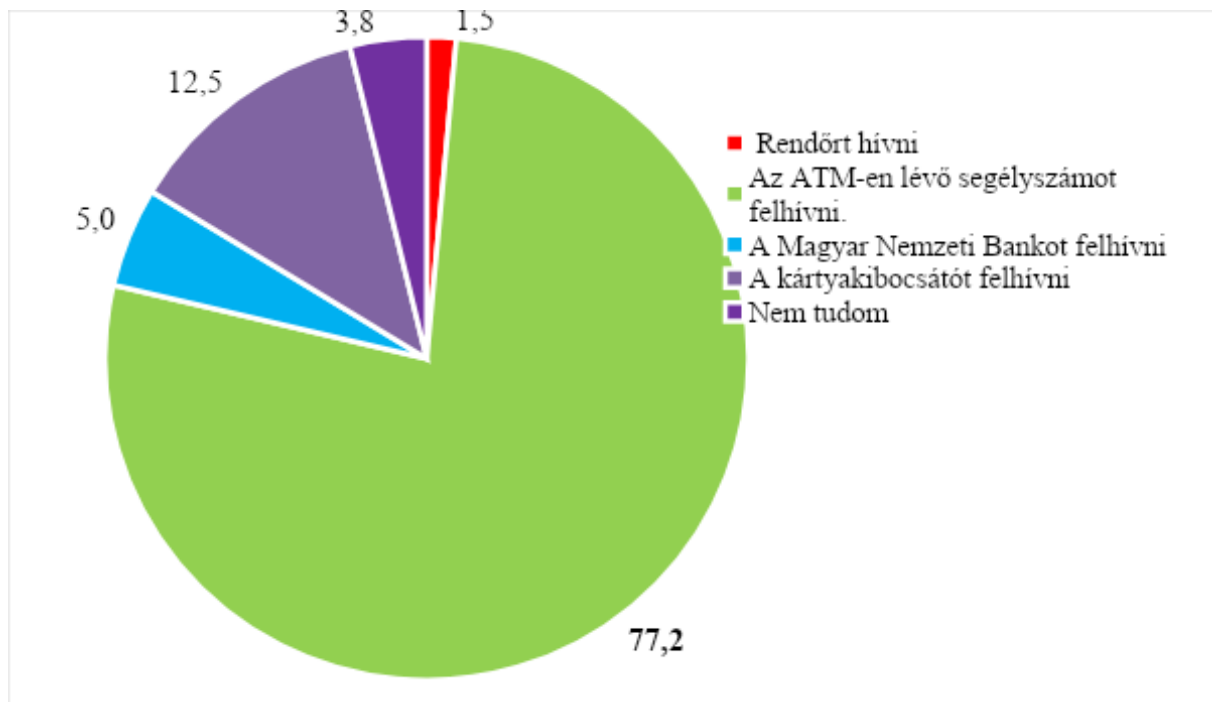
1. ábra: Hány bankszámla tartozhat egy bankkártyához? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az általános pénzügyi ismeretek második kérdése arra kérdezett rá, mit kell tenni, ha az ATM elnyeli a bankkártyát. Csupán a kitöltők 3,8 százaléka nem tudott válaszolni erre a kérdésre. A válaszadók döntő többsége (77,2 százalék) helyesen tudott erre a kérdésre válaszolni. A második leggyakoribb válasz „A kártyakibocsátót felhívni” opció volt 12,5 százalékkal. A másik két hibás opcióra érkezett válaszok aránya alacsony (6,5 százalék) (2. ábra).

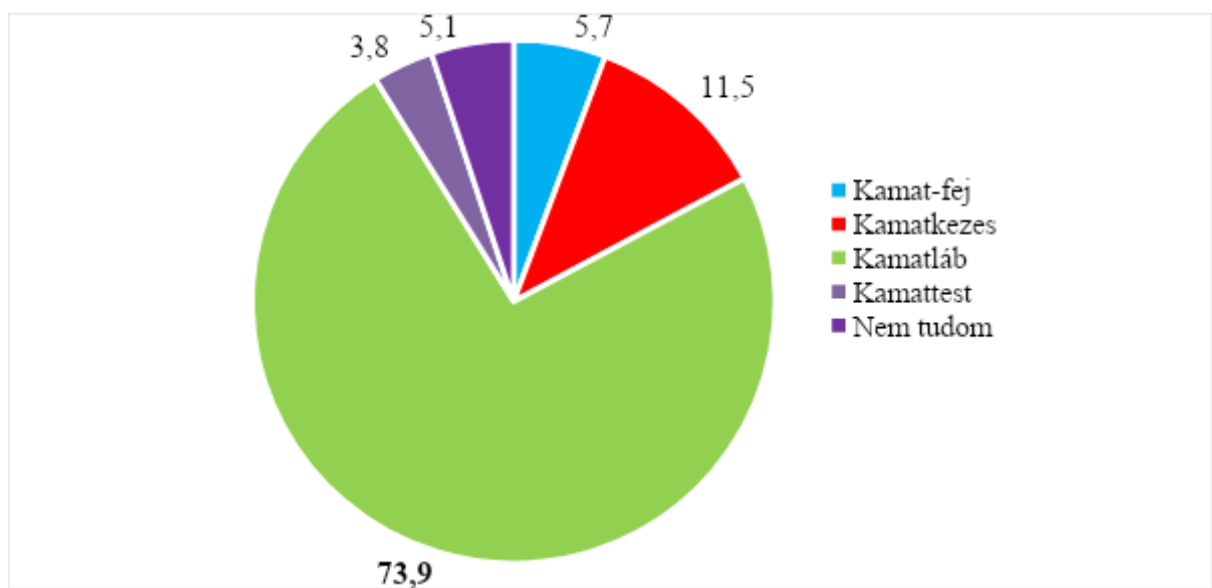
2. ábra: Mit kell tennie először, ha az ATM elnyeli a bankkártyát? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A témakör harmadik kérdése így szolt: „Az alábbi kifejezések közül melyik létező fogalom?” a kamatfej, kamatláb, kamattest, kamatkezes kifejezések közül.

3. ábra: Az alábbi kifejezések közül melyik létező fogalom? (%)

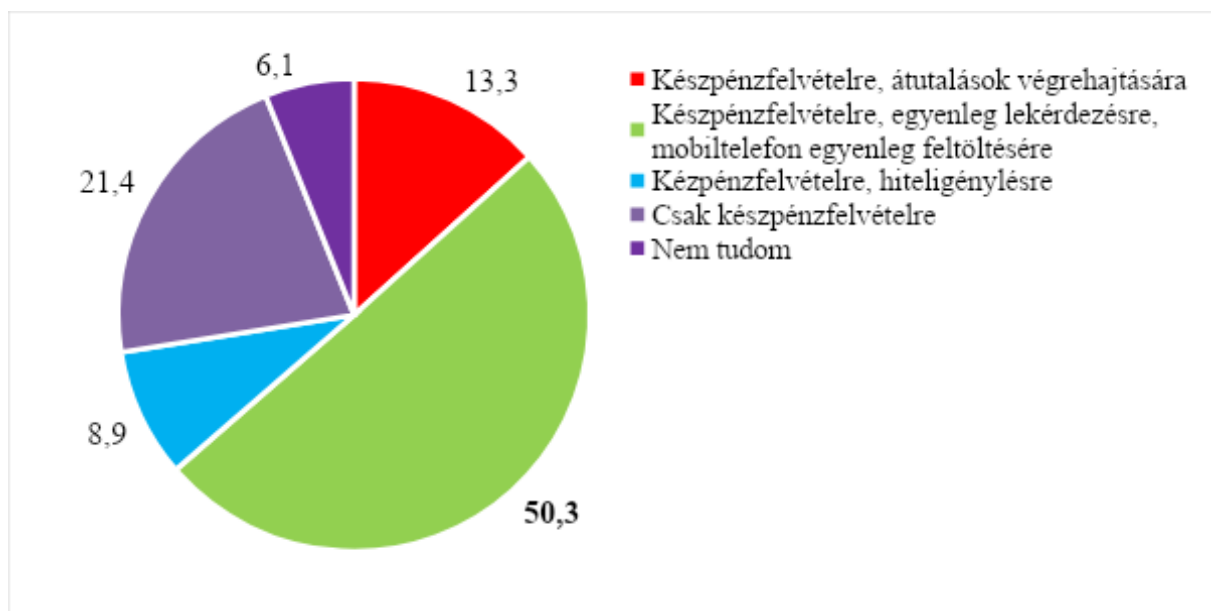

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadók közel háromnegyede (73,9 százalék) helyesen válaszolt erre a kérdésre. A többi opcióra érkezett válaszok aránya összesen 21,0 százalék. A megkérdezettek 5,1 százaléka (705 fő) a „*Nem tudom*” opciót adta meg válaszként (3. ábra).

Az általános pénzügyi ismeretek témakör negyedik kérdése a második kérdéshez hasonlóan az ATM használatával kapcsolatos ismereteket vizsgálta. Erre a kérdésre a válaszadók fele (50,3 százalék) helyesen válaszolt. A második leggyakrabban adott válasz 21,4 százalékkal (2953 fő) a „*Csak készpénzfelvételre*” opció volt. A válaszadók 6,1 százaléka (844 fő) a „*Nem tudom*” opciót választotta. A többi, helytelen opcióra érkezett válaszok aránya összesen a teljes válaszok több mint egynegyede (22,2 százalék) (4. ábra).

4. ábra: Mire használhatjuk az ATM-et? (%)

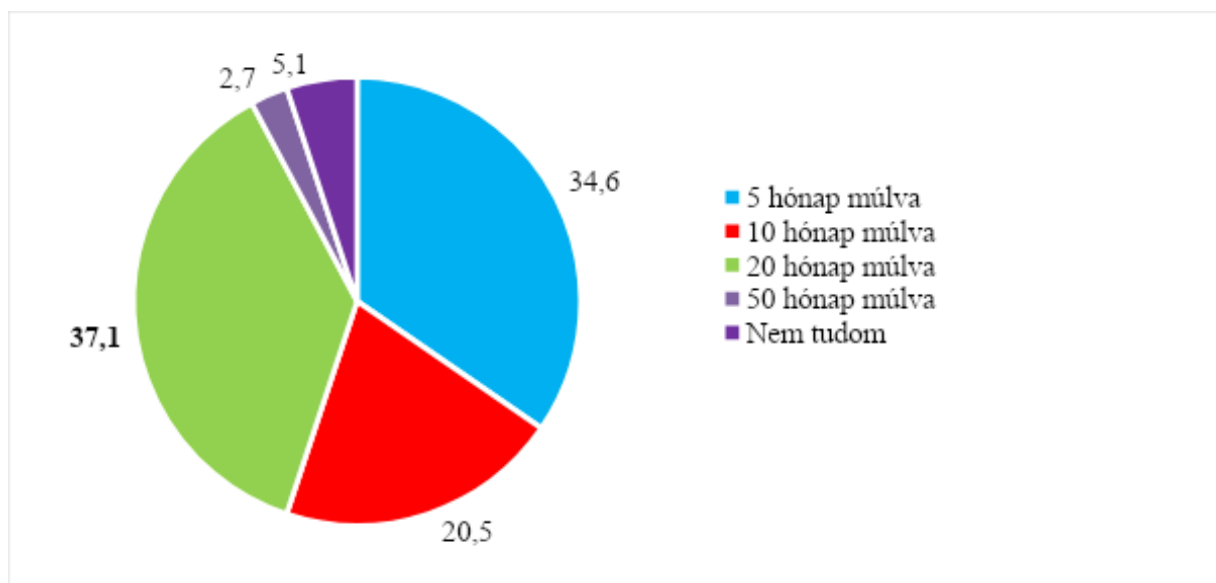

Forrás: saját szerkesztés

Az első témakör utolsó, tudás alapú kérdése egy számolós feladat volt, ebben az esetben a teszt kitöltőinek arra kérdésre kellett válaszolniuk, hogy: „Édesapádnak 10%-kal megemelték eddigi 200 000 forintos nettó fizetését. Örömeben megígérte, hogy ezen túl a fizetésemelésének a negyedét zsebpénzként megkapod. Ha ezt az összeget minden hónapban félreteszed egy 100 000 Ft-os okostelefonra, mennyi idő múlva tudnád megvásárolni?” A helyes, 20 hónapos választ a válaszadók több mint egyharmada (37,1 százalék) tudta. A második leggyakoribb válasz az 5 hónap volt 34,6 százalékkal. 704 fő (5,1 százalék) választott a „Nem tudom” opciót (5. ábra).

A helyes válaszok arányában szignifikáns különbséget találunk a nemek között. kérdésre a fiúk 20, míg a lányok 33 százaléka tudott helyesen válaszolni.

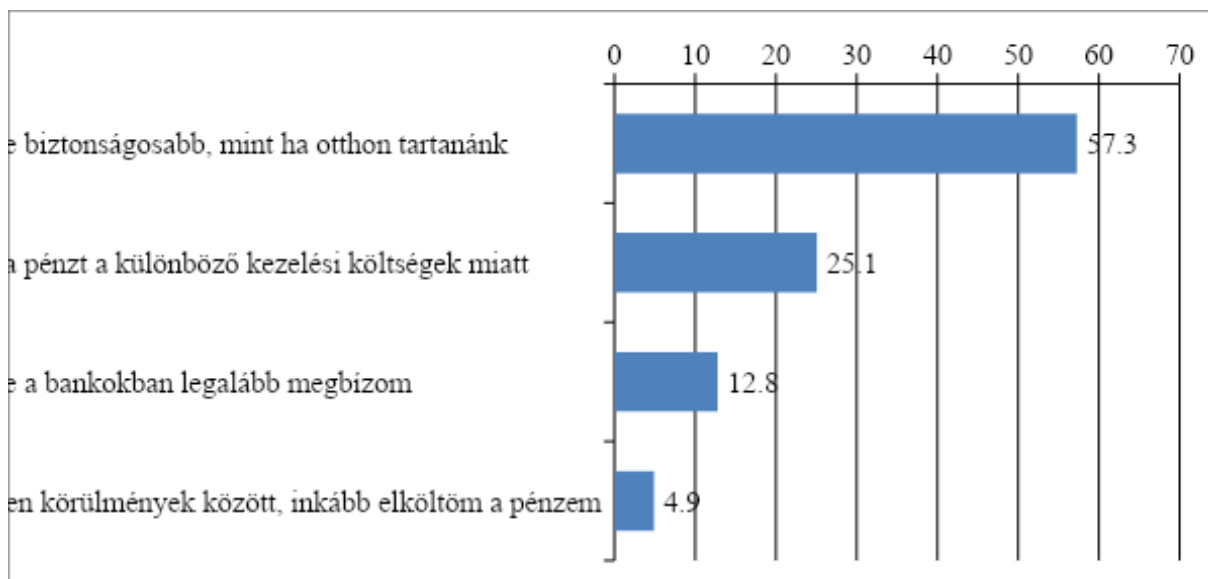
5. ábra: Édesapádnak 10%-kal megemelték eddigi 200 000 forintos nettó fizetését. Örömeben megígérte, hogy ezen túl a fizetésemelésének a negyedét zsebpénzként megkapod. Ha ezt az összeget minden hónapban félreteszed egy 100 000 Ft-os okostelefonra, mennyi idő múlva tudnád megvásárolni? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Az első témakör utolsó két kérdése attitűd vizsgálatra vonatkozott. Közülük az első a megkérdezettek banki lekötéssel kapcsolatos hozzáállását vizsgálta. A megkérdezettek több mint fele (57,3 százalék) úgy véli, bár alacsony a kamathozam, biztonságosabb megtakarítási forma, mintha otthon tartaná a pénzét. 25,1 százalékuk szerint nem érdemes a bankba tartani a pénzüket a különböző kezelési költségek miatt. Csupán a megkérdezettek 12,8 százaléka válaszolt úgy, hogy a bankokkal szembeni bizalma miatt választaná a banki lekötést. 4,9 százalék a megtakarítás helyett a jelenbeli körülmények között inkább a fogyasztást részesíti előnyben (6. ábra).

6. ábra: Manapság, ha lekötjük a pénzünket a bankban, akkor alacsony kamatot fizetnek utána. Melyik állítással értesz leginkább egyet? (%)

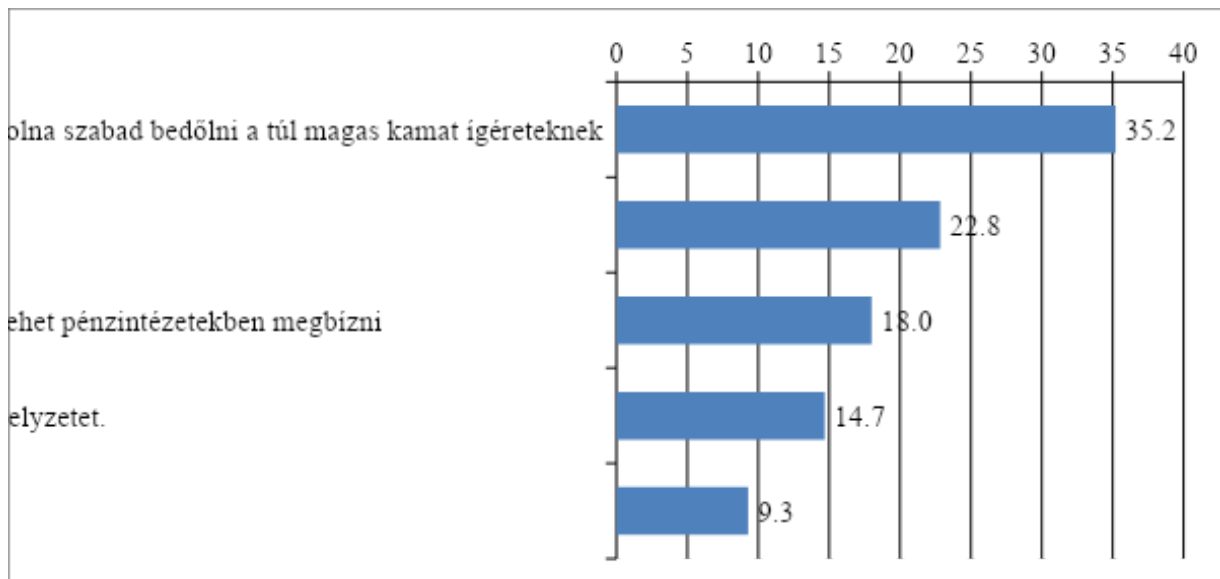

Forrás: saját szerkesztés

Az általános pénzügyi ismeretek témakör utolsó kérdése a 2015-ös brókerbotrányok károsultjaira vonatkozott. Itt a válaszok gyakorisága tekintetében nem volt kiugróan magas

érték. A legtöbben (35,2 százalék) úgy vélték, hogy a károsultak naivak voltak. A második és negyedik leggyakoribb válasz alapján azt mondhatjuk, hogy a megkérdezettek több mint egyharmada (37,5 százalék) nem tud állást foglalni a kérdésben. 18,0 százalék úgy vélekedik, hogy nem a károsultak hibája volt, azonban 9,3 százalék szerint mohóak voltak (7. ábra).

7. ábra: Mit gondolsz a 2015-ös brókerbotrányok károsultjairól?

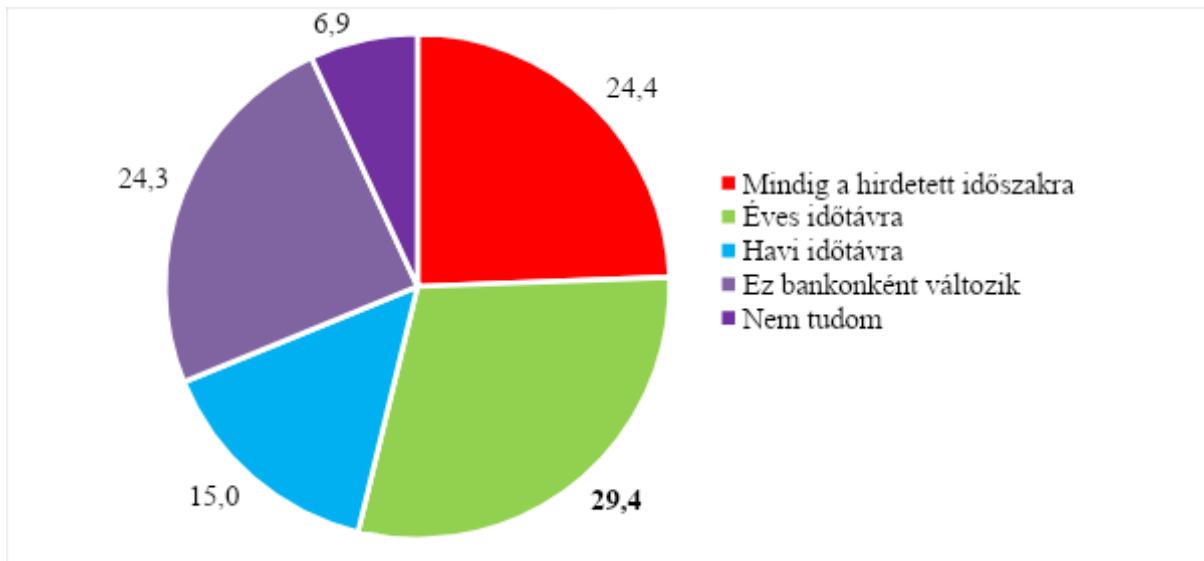

Forrás: saját szerkesztés

4.3. Megtakarítások és befektetések

A megtakarítások és befektetések moduljában először a kamatbetétek időtávjának ismeretéről érdeklődtünk. 955 fő a „*Nem tudom*” lehetőséget választotta (6,9 százalék). A válaszadók közel egyharmada (29,4 százalék) tudta a helyes választ. A második és harmadik leggyakoribb válasz 24,4 , illetve 24,3 százalékkal a „*Mindig a hirdetett időszakra*” illetve a „*bankként változik*” opció volt. (8. ábra)

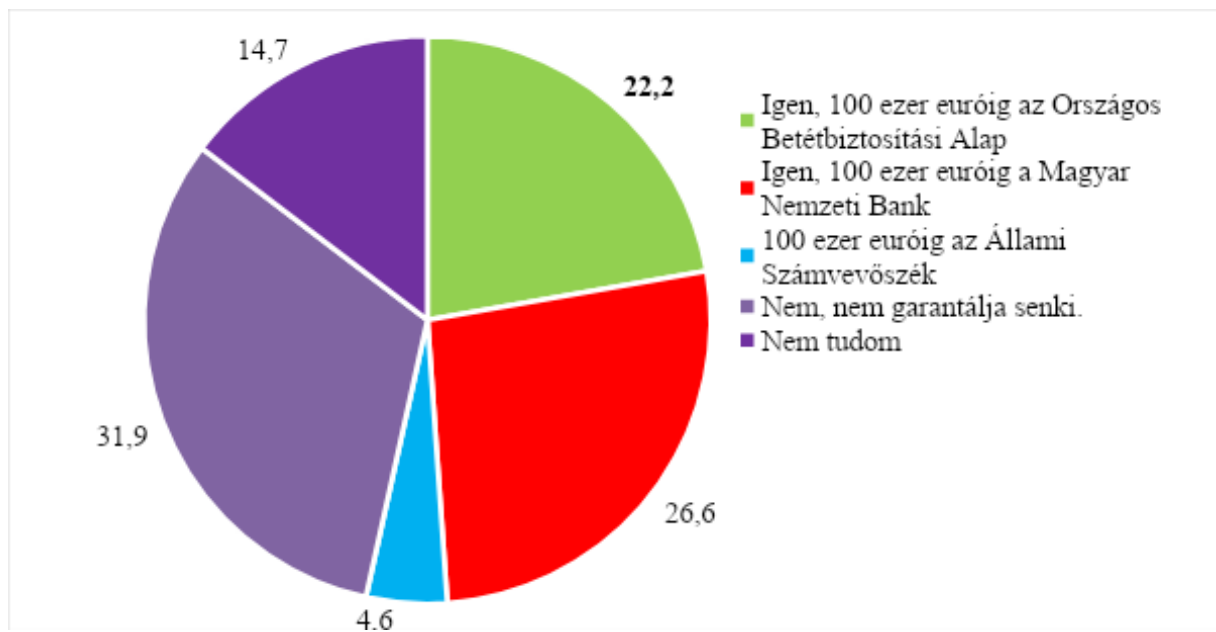
8. ábra: A bankok által hirdetett betétek százalékban adják meg a kamatot. Milyen időszakra vonatkozik ez az érték? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A témakör második kérdése így szolt: „A megtakarításaidat kezelő bank csődbe megy. Garantálja-e valaki a kártalanításodat?” A válaszadók csupán 22,2 százaléka tudta a helyes választ, hogy 100 ezer euróig az Országos Betétbiztosítási Alap kártalanít. A leggyakoribb válasz 31,9 százalékkal (4411 fő) a „Nem, nem garantálja semmi.” opció volt. A „Nem tudom” opciót a válaszadók 14,7 százaléka választotta. A megkérdezettek maradék 31,2 százaléka a többi hibás opció valamelyikét választotta (9. ábra).

9. ábra: A megtakarításaidat kezelő bank csődbe megy. Garantálja-e valaki a kártalanításodat? (%)

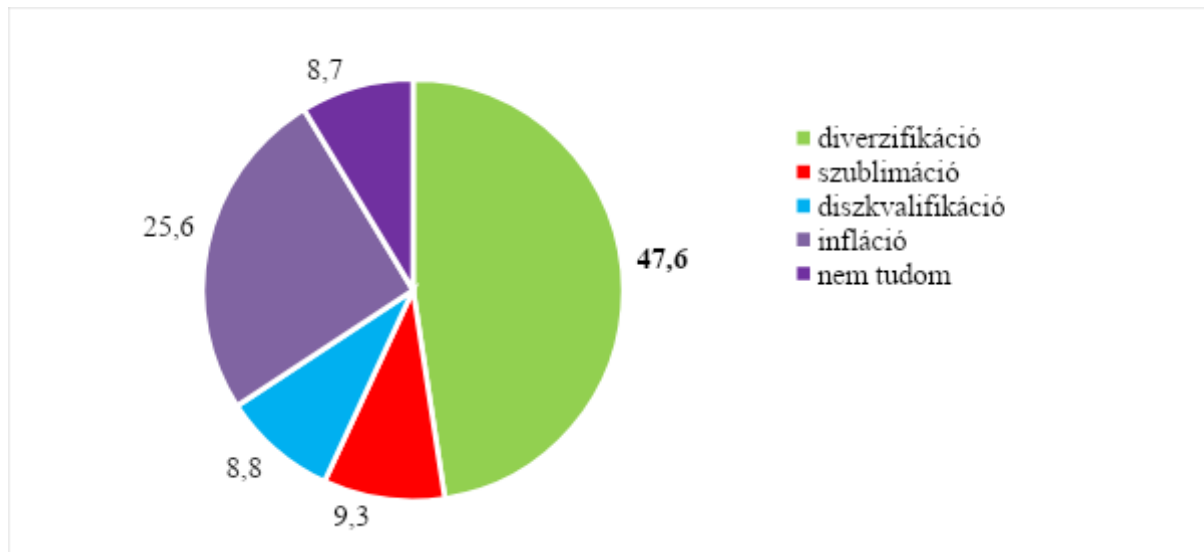

Forrás: saját szerkesztés

A továbbiakban a diverzifikáció fogalmára kérdeztünk rá. A válaszadók közel fele (47,6 százalék) tudta a helyes választ, mely szerint azt a folyamatot, amikor több dologba fektetjük pénzünket, ezáltal megosztjuk, és csökkentjük a kockázatot diverzifikációnak nevezzük. Ezzel szemben 8,7 százalékuk (1197 fő) a „*Nem tudom*” opciót választotta. A három helytelen opció valamelyikét 43,7 százalék választotta, melyek közül kiemelkedik az inflációt választók aránya (25%). (10. ábra).

A helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés mutatkozott a nemek között: míg a fiúk 52, addig a lányok 44 százaléka adott helyes választ erre a kérdésre.

10. ábra: Hogyan nevezzük azt a folyamatot, amikor több dologba fektetjük pénzünket, ezáltal megosztjuk, és csökkentjük a kockázatot? (%)

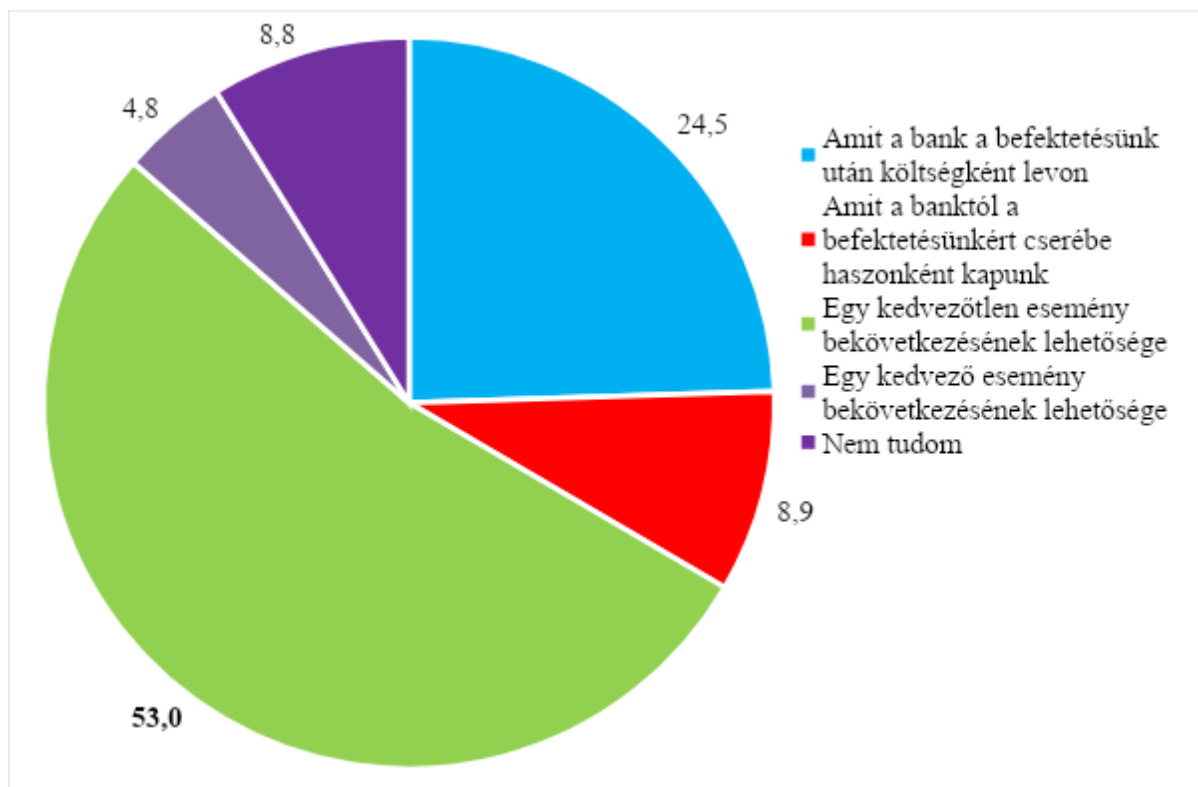

Forrás: saját szerkesztés

A témakör negyedik kérdése a kockázat fogalmára vonatkozott. „Egy kedvezőtlen esemény bekövetkezésének lehetősége” helyes választ 7313 fő választotta (53,0 százalék). 8,8 százalék (1220 fő) nem tudott válaszolni a feltett kérdésre. A leggyakoribb helytelen válasz (24,5 százalék) az „Amit a bank a befektetésünk után költségként levon” opció volt. A maradék helytelen válaszopció valamelyikét 13,7 százalék választotta (11. ábra).

A válaszok tekintetében szignifikáns eltérést találunk az Econventio programokban korábban résztvevők és nem résztvevők között: míg előbbi csoportban a helyes válaszok aránya 61%, addig utóbbi csoportban 50%.

11. ábra: A befektetések különböző mértékű kockázattal járnak. De mi is a kockázat? (%)

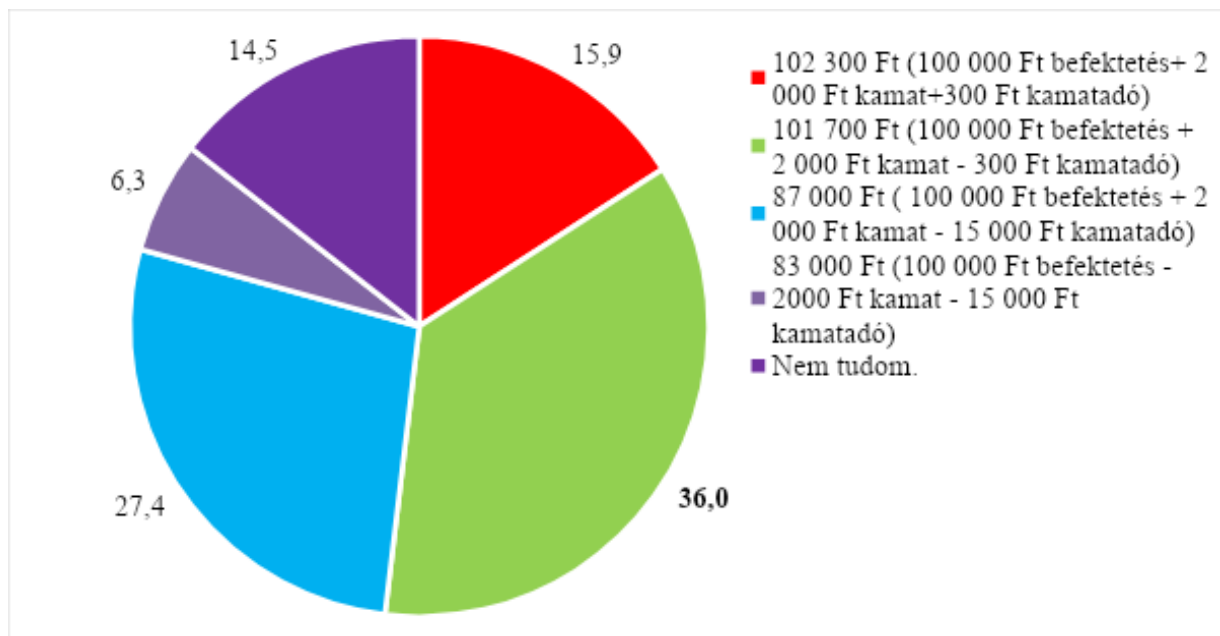

Forrás: saját szerkesztés

A második témakör utolsó, tudásteszt kérdése egy számolós feladat volt, melyben a megadott adatok mellett kellett 1 évi kamatozás után megadni a helyes összeget. A helyes válasz 101 700 Ft volt, melyet csupán a válaszadók több mint egyharmada (36,0 százalék) tudott kiszámolni. 1997 fő (14,5 százalék) a „*Nem tudom*” opciót választotta. A megkérdezettek közel fele (49,5 százalék) helytelen választ adott a kérdésre (12. ábra). Tipikus helytelen megoldás (27%) volt az, hogy a kamatadót a teljes betett összeg után számolták a válaszadók).

A kérdésre a lányok 31, míg a fiúk 41 százaléka válaszolt helyesen.

12. ábra: Ha 100 000 Ft-ot teszel be a bankba 2%-os kamatláb mellett, és a kamatadó mértéke 15%, akkor 1 év után mennyi pénzt tudsz kivenni? (a többi költségtől eltekintve) (%)

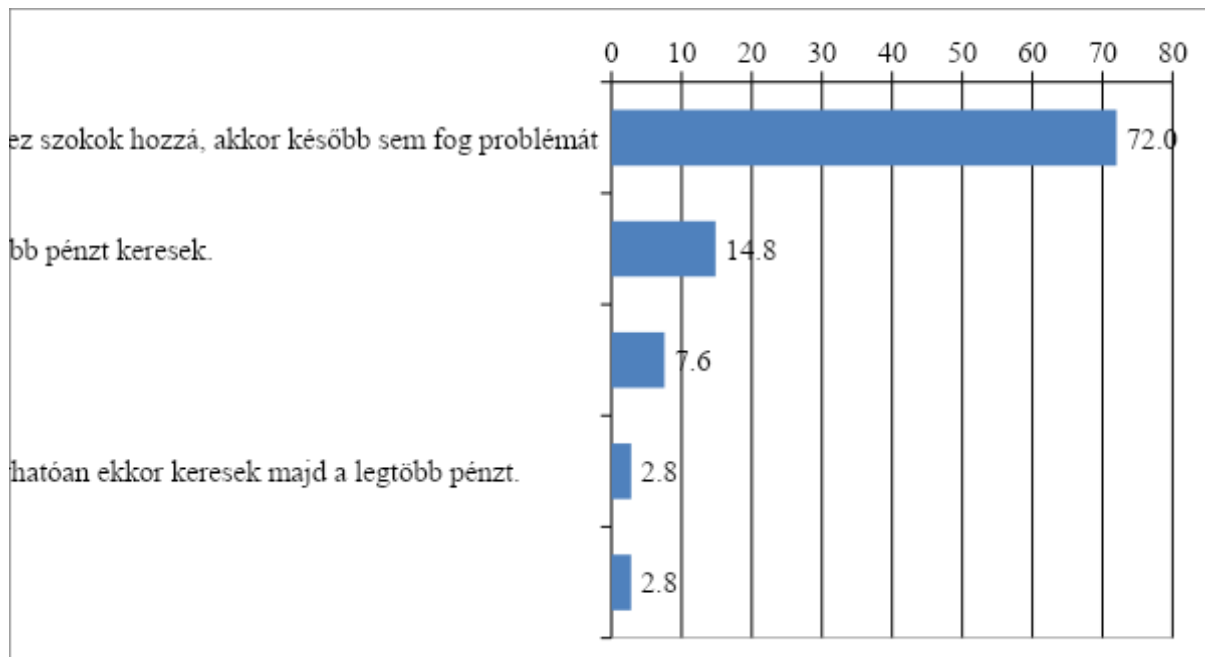
Forrás: saját szerkesztés

A megtakarítások és befektetések témakör utolsó kérdése attitűd vizsgálatra vonatkozott, amely azt vizsgálta, mikor érdemes elkezdni megtakarítani a távoli célokra. A megkérdezettek közel háromnegyede (72,0 százalék) szerint a lehető leghamarabb el kell kezdeni a távoli célokra való megtakarítást. 14,8 százalékuk szerint a kezdeti szükségletek kielégülése után célszerű megtakarításokba kezdeni. 7,6 százalék majd mindig félreteszi, ami megmarad a hó végén. 2,8 százalék úgy véli nem érdemes megtakarítani a hosszú távú célokra. És szintén 2,8 százalék úgy gondolja, hogy akkor érdemes elkezdni hosszú távra megtakarítani, mikor már a pályánk csúcsán vagyunk. (13. ábra).

Azok, akik szerint nem érdemes megtakarítani, 64 százaléka fiú, hasonlóan magas a fiúk aránya (62%) azok körében, akik az életpályájuk csúcsán szeretnék megtakarításba kezdeni.

Akik minél hamarabb el szeretnének kezdeni megtakarítani 56 százaléka lány. A többi válasz csoportban közel azonos a férfiak és a nők aránya.

13. ábra: Véleményed szerint mikor érdemes elkezdni megtakarítani a távoli célokra? (%)

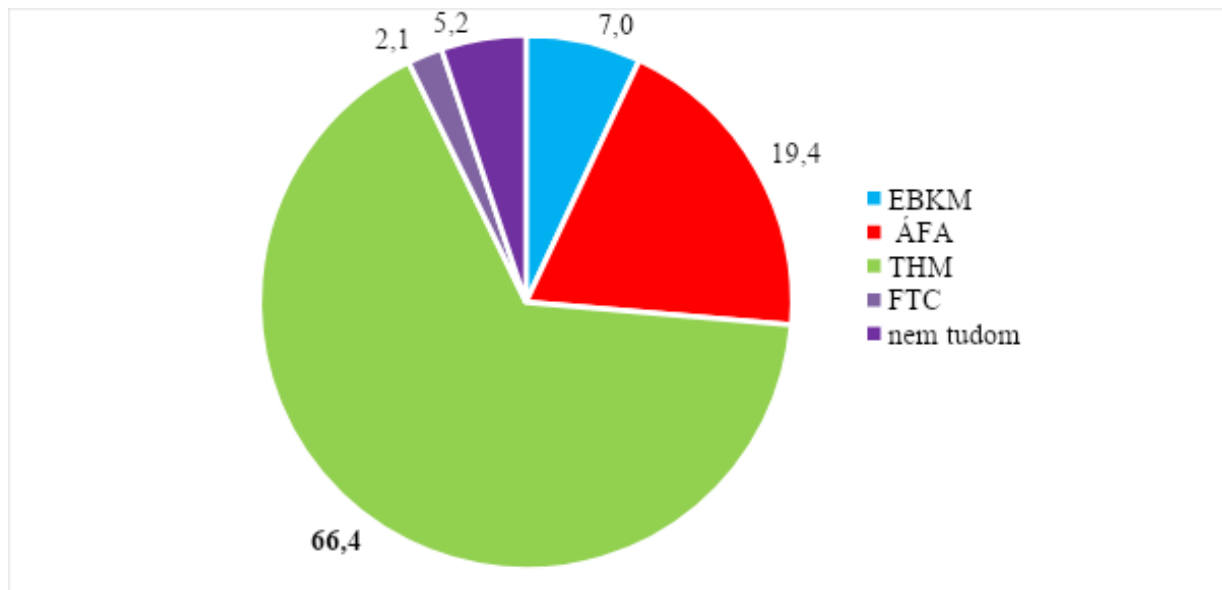
Forrás: saját szerkesztés

4.4. Hitelezés

Az első kérdés, mely a hitelezés témakörébe tartozik, a hitelezési folyamattal kapcsolatos tudást vizsgálta. Arra a kérdésre, hogy „Melyik rövidítés kapcsolódik a hitelezés folyamatához?” az EBKM, ÁFA, THM, FTC közül, a megkérdezettek 5,2 százaléka (710 fő) nem tudott válaszolni. Azonban a válaszadók kétharmada (66,4 százalék) helyesen választotta ki a THM fogalmat. A további három válasz valamelyikét a kitöltők 28,4 százaléka választotta (14. ábra).

A helyes válaszok arányában szignifikáns eltérés van azok között, akik már részt vettek Econventio programokban és akik még nem vettek részt: előbbi csoportban a helyes válaszok aránya 73, utóbbiban 64%.

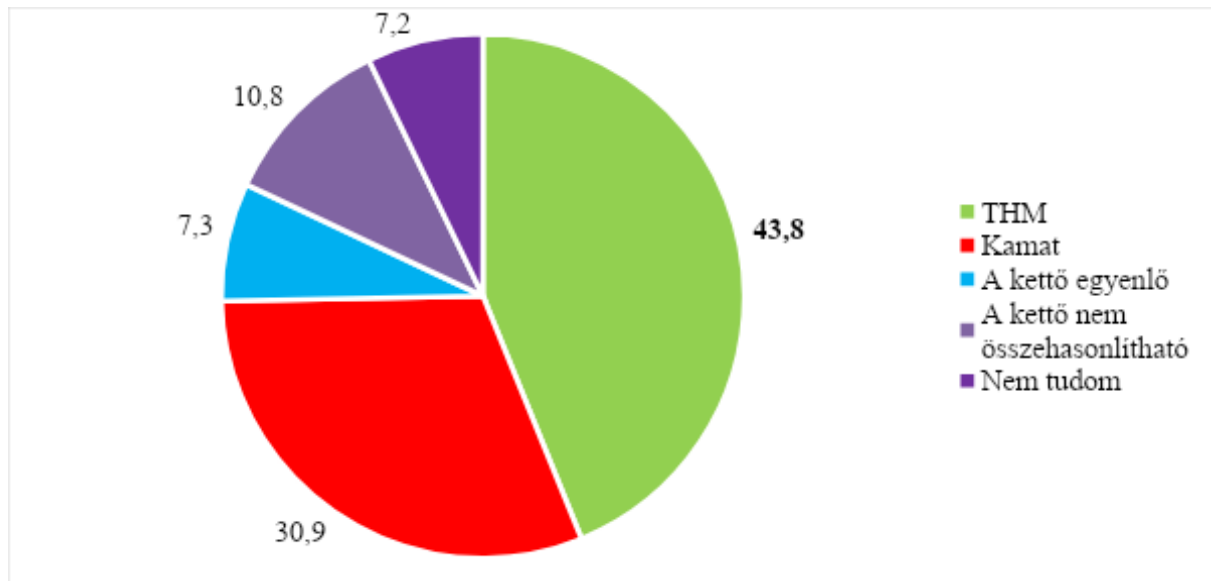
14. ábra: Melyik rövidítés kapcsolódik a hitelezés folyamatához? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A továbbiakban arra kerestük a választ, hogy a kitöltők szerint a kamat vagy a THM magasabb a hitelek esetében. Az érvényes válaszok száma 12794 volt, míg 990 fő nem tudott választani.

15. ábra: Hitelek esetében melyik érték magasabb: a kamat vagy a THM? (%)

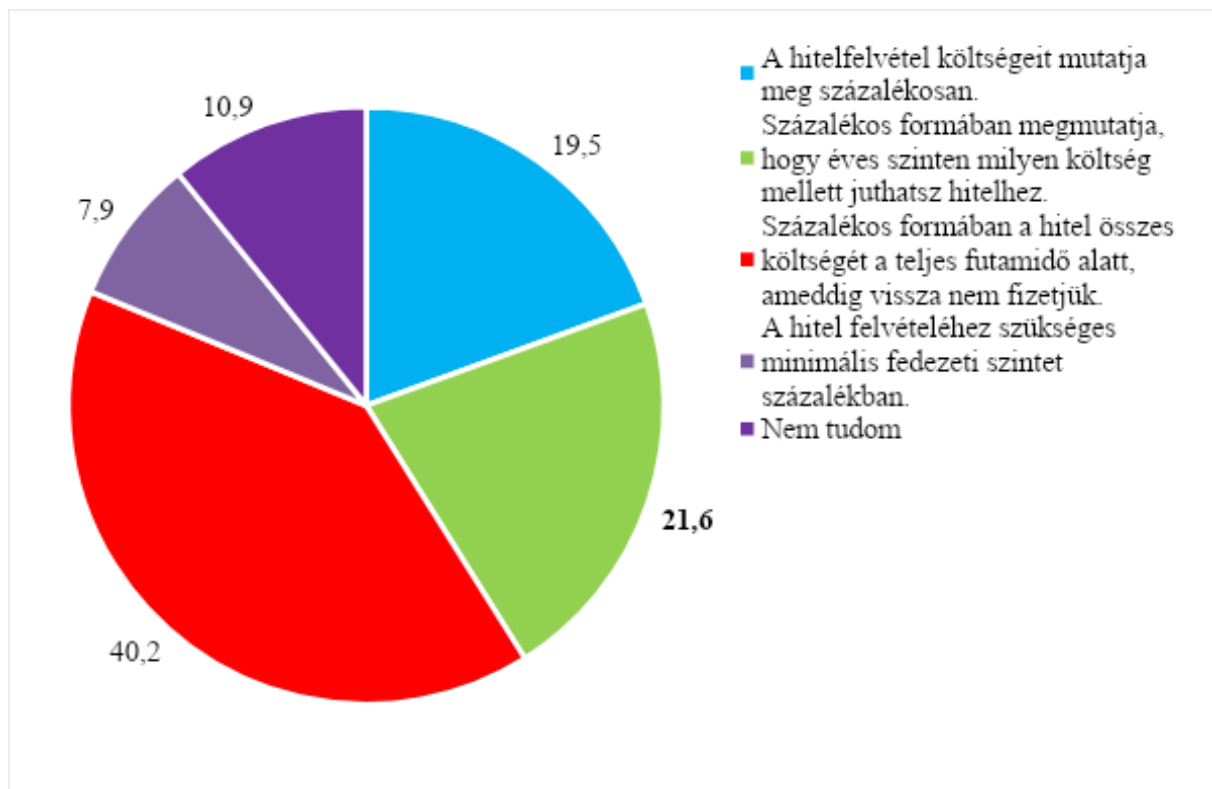

Forrás: saját szerkesztés

A legtöbben, a válaszadók közel fele (43,8 százalék) helyesen választott. A hibás opciókból a legtöbben (30,9 százalék) a „*kamat*” opciót választották. A megkérdezettek 10,8 százaléka szerint a kettő nem összehasonlítható, míg 7,3 százalékuk szerint a kettő egyenlő (15. ábra).

A következő kérdéssel a THM fogalmának ismeretét vizsgáltuk. A legtöbben (40,2 százalék) a „*Százalékos formában a hitel összes költségét a teljes futamidő alatt, ameddig vissza nem fizetjük*” opciót adták meg válaszukként, míg a helyes választ a megkérdezettek csupán 21,6 százaléka (2974 fő) választotta. A kitöltők 10,9 százaléka nem tudott a felsorolt válaszopciók közül választani. A másik két helytelen opciót a kitöltők 27,4 százaléka választotta.

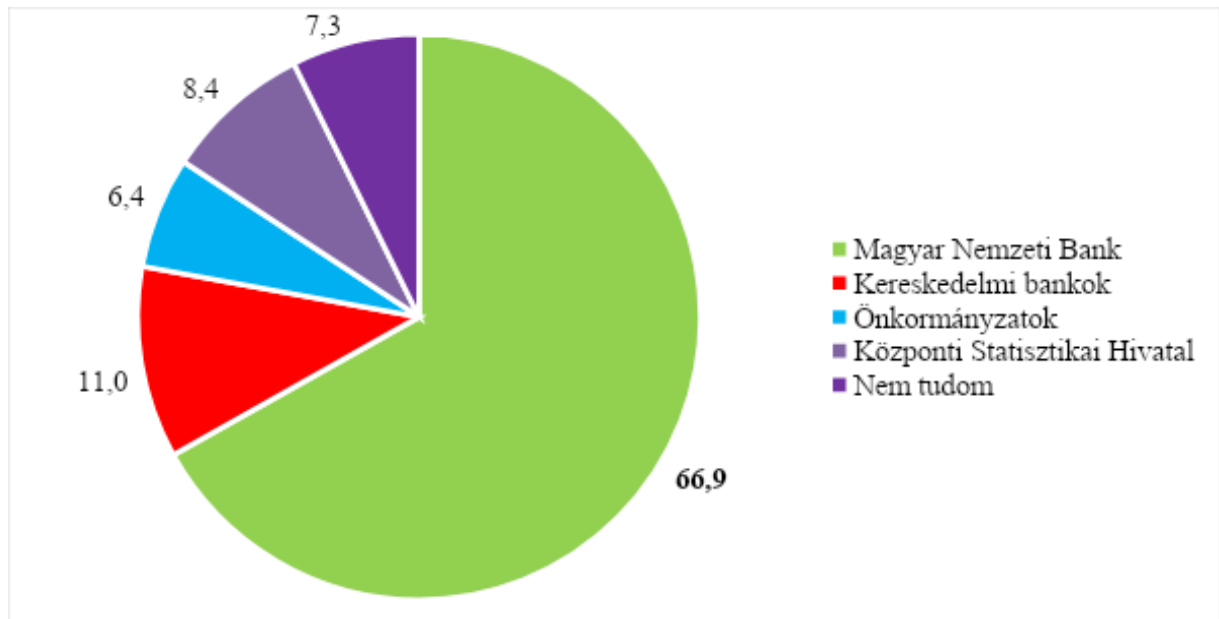
16. ábra: Mit mutat meg a THM (Teljes Hiteldíj Mutató) a hitelekről? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A következő kérdés arra irányult, hogy mely szervezet(ek) határozzák meg a jegybanki alapkamatot. A válaszlehetőségek az alábbiak voltak: Magyar Nemzeti Bank, Kereskedelmi bankok, Önkormányzatok, Központi Statisztikai Hivatal. A kitöltők 7,3 százaléka nem tudott választani a megadott opciók közül, az érvényes válaszok száma 12709 darab volt. A megkérdezettek kétharmada (66,9 százalék) helyesen válaszolt a feltett kérdésre. A többi opció valamelyikét a válaszadók egynegyede (25,8) százaléka választotta (17. ábra).

17. ábra: Ki határozza meg a jegybanki alapkamatot? (%)

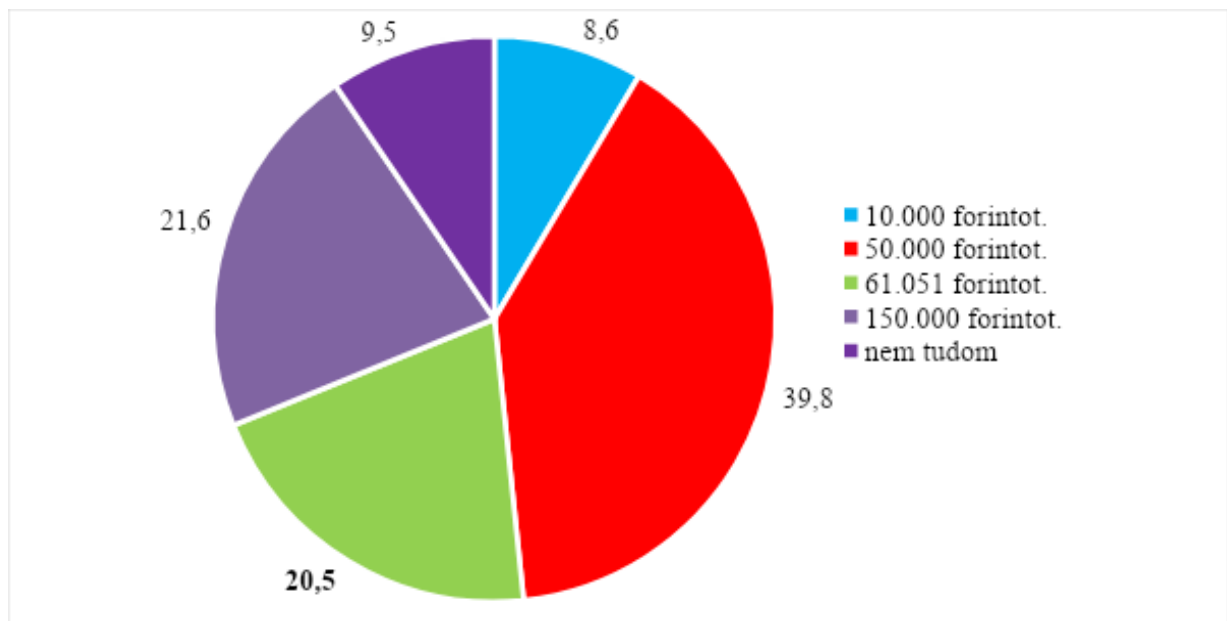

Forrás: saját szerkesztés

A témakör utolsó, tudás alapú kérdése egy számolós feladat volt, melyben a megadott adatok alapján 5 évi kamatos kamat nagyságát kellett megadni. A helyes válasz 61 051 Ft volt, melyet tizből két válaszadó (20,5 százalék) tudott kiszámolni. A leggyakrabban adott válasz (39,8 százalék) „50.000 Ft” volt. 1181 fő (8,6 százalék) 10 000 Ft-ot, míg 21,6 százalékuk 150 000 Ft-ot adott meg helyes válaszként. 1314 fő (9,5 százalék) a „Nem tudom” opciót választotta (18. ábra).

A kamatos kamat számítási kérdések nemzetközileg is problematikusnak számítanak, általában nagyon alacsony a helyes válaszok aránya. E kérdésre a lányok 17, míg a fiúk 24 százaléka tudott helyesen válaszolni.

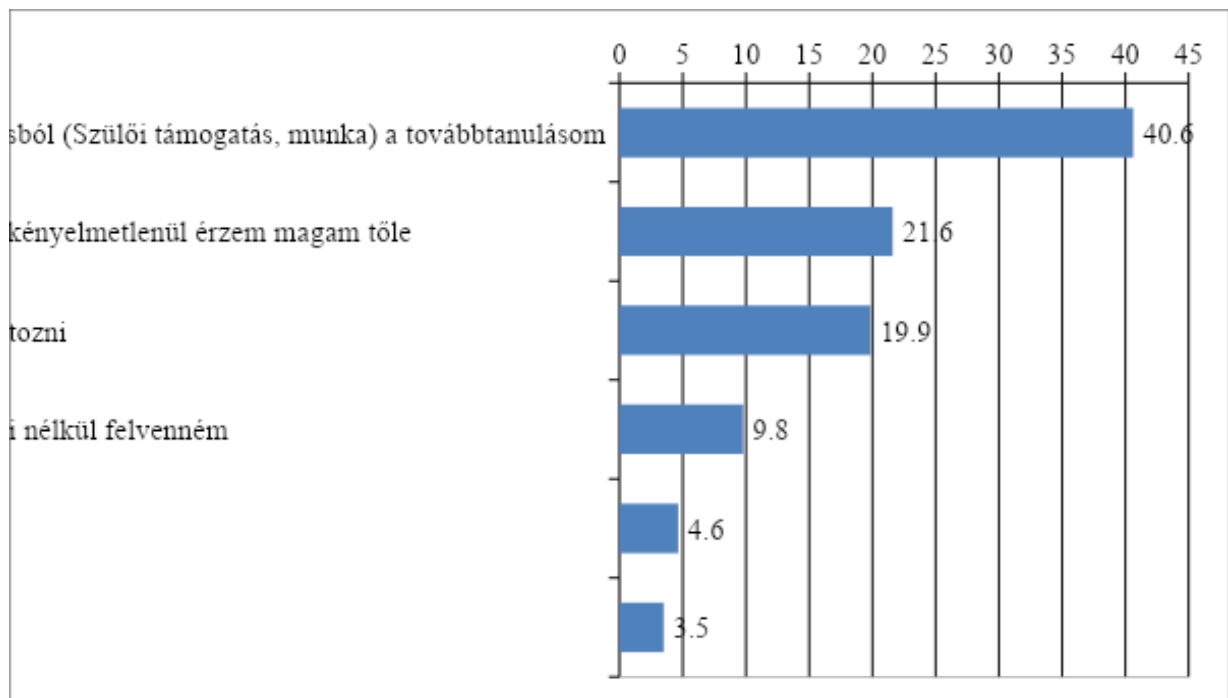
18. ábra: 100.000 forint hitelt veszel fel 5 évre, 10 %-os éves kamatos kamatra, melyet a futamidő végén kell kifizetned egy összegben. Mennyi kamatot kell az 5 év elteltével visszafizetned? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A hitelezés moduljában utolsó kérdésként egy attitűd-kérdést tettünk fel. A kérdés a diákhitel-felvételről alkotott véleményre irányult. Tízből négy diák (40,6 százalék) nem venné fel, és inkább megpróbálná saját erőből megoldani tanulmányainak finanszírozását. A kitöltők 21,6 százaléka felvonná, ha a helyzet úgy hozza, de kényelmetlenül érezné magát. 19,9 százalék nem venné fel, mert nem szeret tartozni. 9,8 százalék felvonná, ha a helyzet úgy kívánná meg. 1120 fő (8,1 százalék) egyáltalán nem vagy itthon nem tanul tovább (19. ábra).

19. ábra: Mit gondolsz a diákhitel felvételéről? (%)

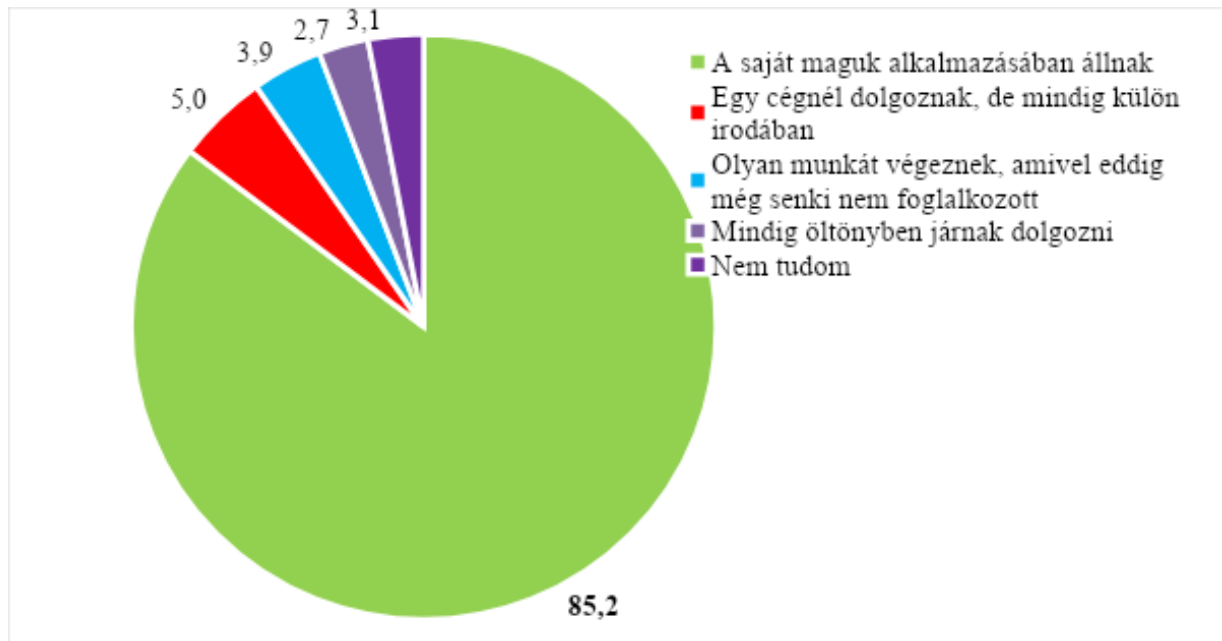
Forrás: saját szerkesztés

4.5. Munka világa

A munka világával kapcsolatos dimenzióban először az egyéni vállalkozó fogalmára kérdeztünk rá. A kitöltők 85,2 százaléka (11723 fő) tudta a helyes választ, miszerint az egyéni vállalkozók olyan magánszemélyek, akik saját maguk alkalmazásában állnak. 421 fő a „*Nem tudom*” lehetőséget választotta. A másik három helytelen opció választásának aránya 11,7 százalék (20. ábra).

A kérdésre a fiúk 81, míg a lányok 89 százaléka válaszolt helyesen.

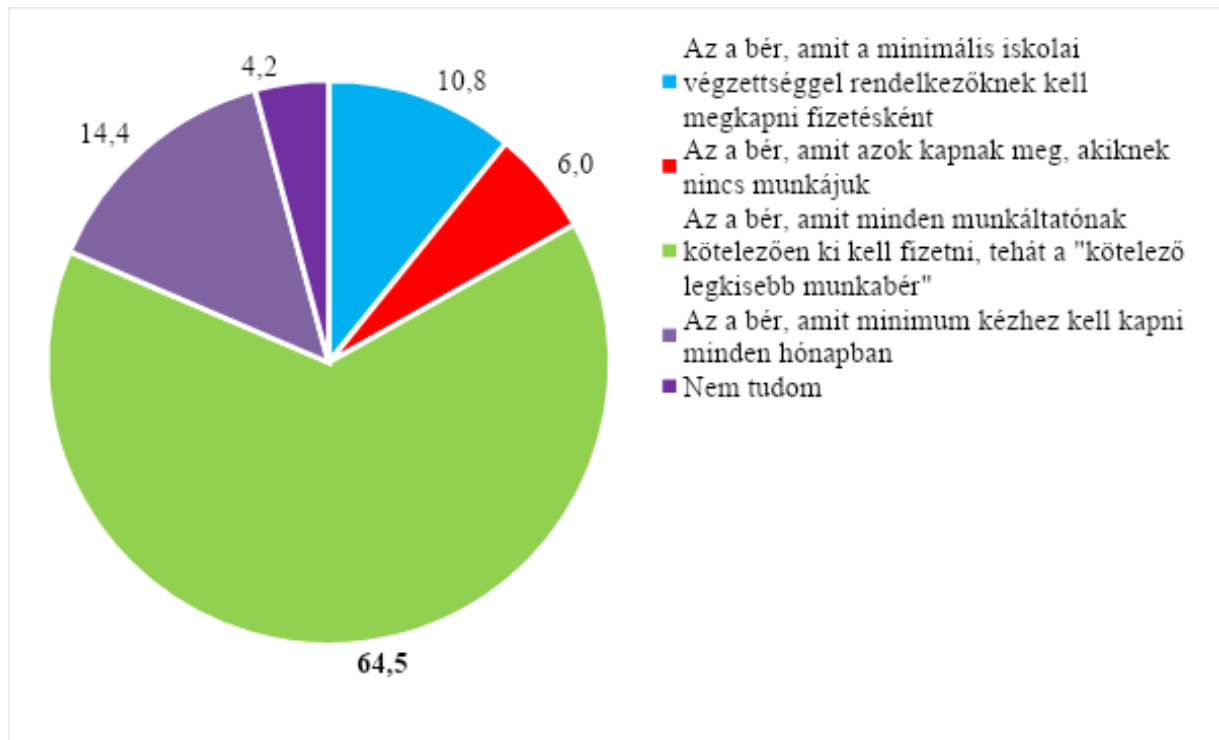
20. ábra: Egyéni vállalkozónak hívjuk azokat... (%)

Forrás: saját szerkesztés

A modul második kérdése a minimálbérrel kapcsolatos ismeretekre vonatkozott. Ebben az esetben a megkérdezettek közel kétharmada (64,5 százalék) helyesen meg tudta mondani a minimálbér jelentését. 579 fő (4,2 százalék) nem tudott választani a felsorolt válaszopciók között. Minden tízedik válaszadó gondolta úgy, hogy a helyes válasz a „Az a bér, amit a minimális iskolai végzettséggel rendelkezőknek kell megkapni fizetésként” opció (10,8 százalék). A másik két helytelen opció választásának aránya 20,4 százalék. (21. ábra).

21. ábra: Mi a minimálbér teljes munkaidős foglalkoztatás esetén? (%)

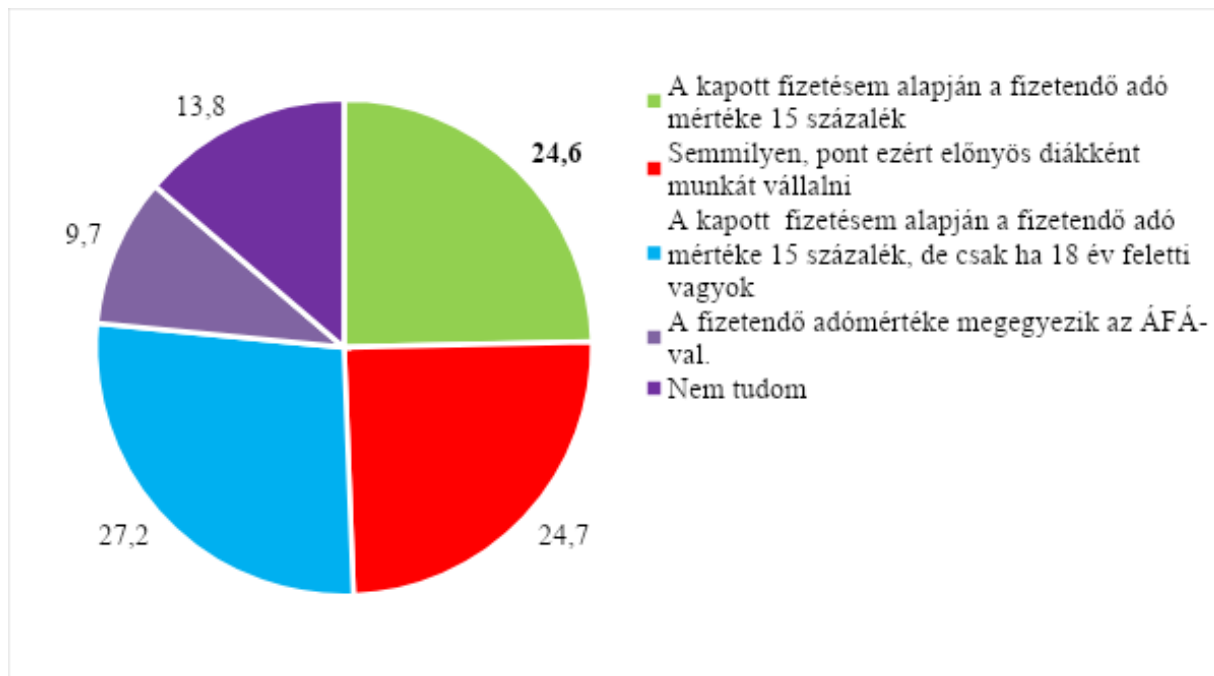
Forrás: saját szerkesztés

A témakör harmadik kérdése így szolt: „Milyen adófizetési kötelezettségeim vannak, ha diákként dolgozom egy diákszövetkezetnél?” A válaszadók közel egynegyede (24,6 százalék) helyesen válaszolt erre a kérdésre. A megkérdezettek 13,8 százaléka (1891 fő) a „Nem tudom” opciót adta meg válaszként. A leggyakoribb válasz 24,7 százalékkal a „Semmilyen, pont ezért előnyös diákként munkát vállalni” opció volt. A másik két helytelen opció választásának aránya több mint a válaszadók egyharmada (36,9 százalék) volt (22. ábra).

A válaszalternatívák közel azonos arányban történő megjelölése azt sejteti, hogy a válaszok elsősorban tippek voltak.

Azok körében, akik korábban már részt vettek Econventio programokban a helyes válaszok aránya 31 százalék, míg a teszthez elsőként csatlakozók 22 százaléka tudott a kérdésre helyesen válaszolni.

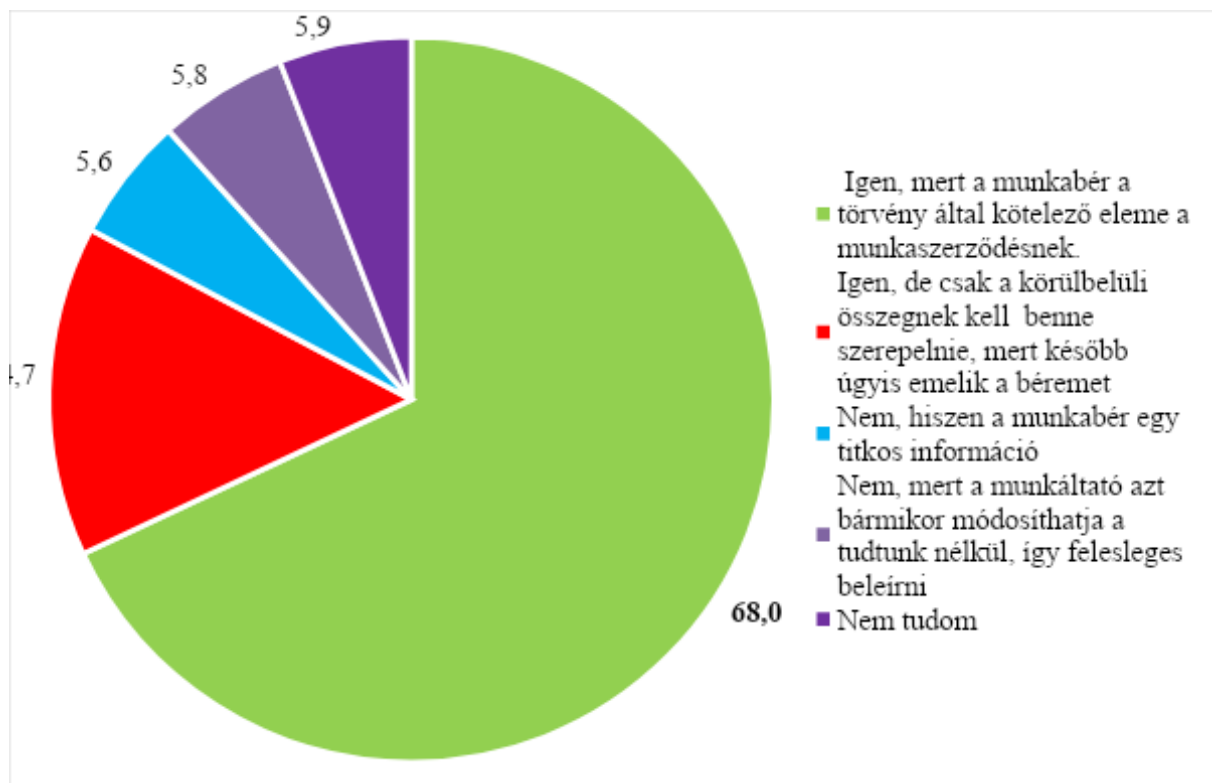
22. ábra: Milyen adófizetési kötelezettségeim vannak, ha diákként dolgozom egy diákszövetkezetnél? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A következő kérdés arra irányult, hogy a munkabérnek szerepelnie kell-e a munkaszerződésben. Erre a kérdésre a megkérdezettek 68,0 százaléka helyesen válaszolt, azonban 812 fő (5,9 százalék) nem tudod dönteni a felsorolt válaszopciók alapján. A másik három helytelen opció valamelyikét a válaszadók több mint egynegyede (26,1 százalék) választotta (23. ábra).

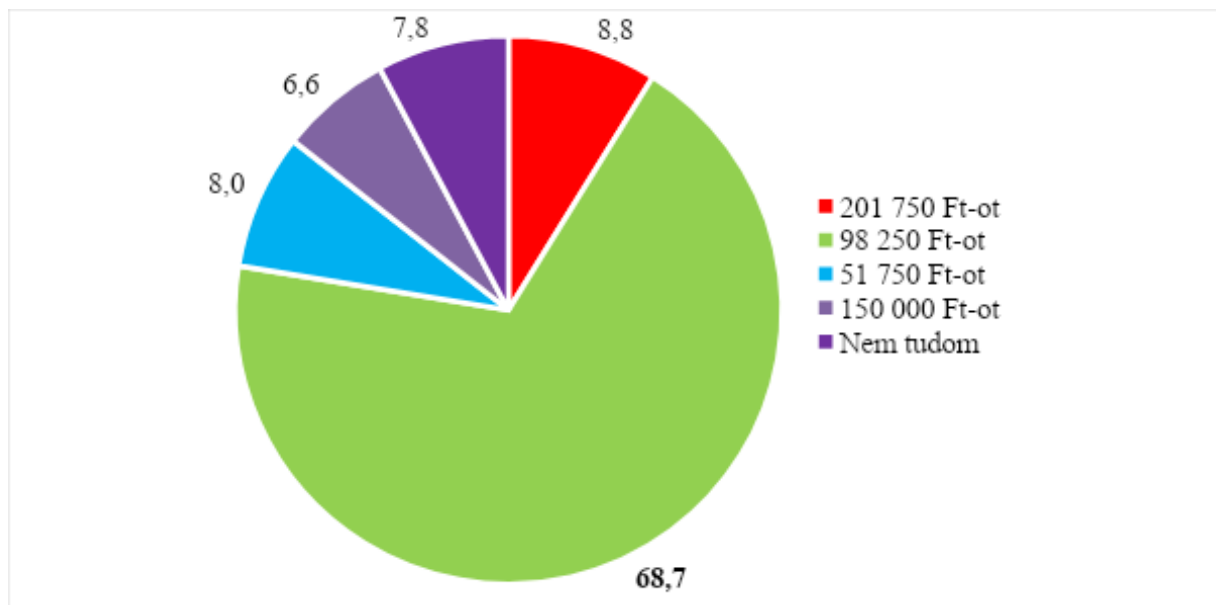
23. ábra: Szerepelnie kell-e a munkabérnek a munkaszerződésben? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A munka világa témakör utolsó, tudásteszt kérdése egy számolós feladat volt, ebben az esetben a teszt kitöltőinek arra kérdésre kellett válaszolniuk, hogy: „Ha a bruttó béred 150 000 Ft és az erre eső munkavállalói járulékok és adók mértéke 51.750 Ft, akkor mennyi fizetést kapsz kézhez?” A helyes 98 250 Ft-os választ több mint a megkérdezettek kétharmada (68,7 százalék) tudta. A másik három helytelen opció valamelyikét a válaszadók közel egynegyede (23,4 százalék) választotta. 1072 fő (7,8 százalék) választott a „Nem tudom” opciót (24. ábra).

24. ábra: Ha a bruttó béred 150 000 Ft és az erre eső munkavállalói járulékok és adók mértéke 51.750 Ft, akkor mennyi fizetést kapsz kézhez? (%)

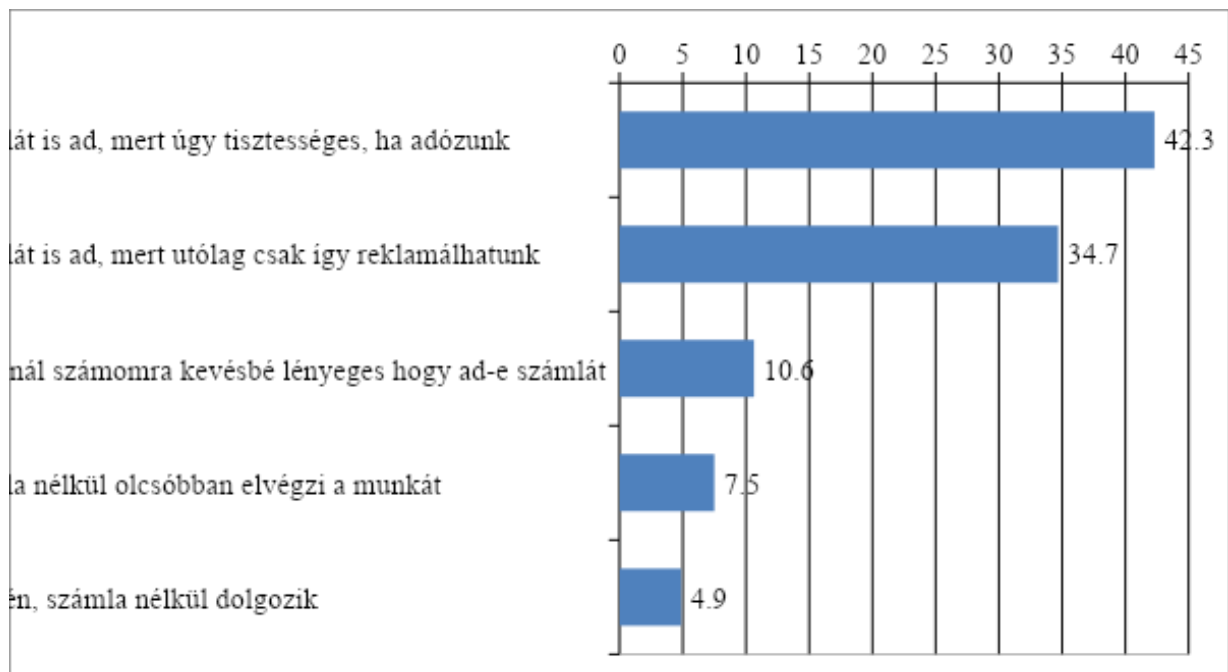

Forrás: saját szerkesztés

A munka világa modul utolsó kérdése egy attitűd-kérdés volt, melyben azt vizsgáltuk, hogy a számlakérés mennyire fontos egy adott élethelyzetben. A kérdés így szólt: „Fel akarod újítani a fürdőszobád. A jó szakemberek közül melyiket választanád?” A válaszadók több 42,3 százaléka azt a szakembert választaná, aki ad számlát is. Egyharmaduk (34,7 százalék) szintén azt választaná, aki ad számlát, de csak azért, hogy ha a későbbiekben elégedetlen, tudjon reklamálni. 10,6 százaléknál nem befolyásoló tényező a döntés során, hogy az adott szakember ad-e számlát. 7,5 százalékuknál a számla nélküli olcsóbb munka a fontos. 4,9 százalék pedig mindenképp azt választaná, aki feketén dolgozik (25. ábra).

Abban a csoportban, ahol számla nélkül olcsóbban, vagy feketén „dolgoztatna” 77 százalékban fiúkat találunk, míg a többi válasz esetén a fiúk aránya 45%.

25. ábra: Fel akarod újítani a fürdőszobád. A jó szakemberek közül melyiket választanád?
(%)

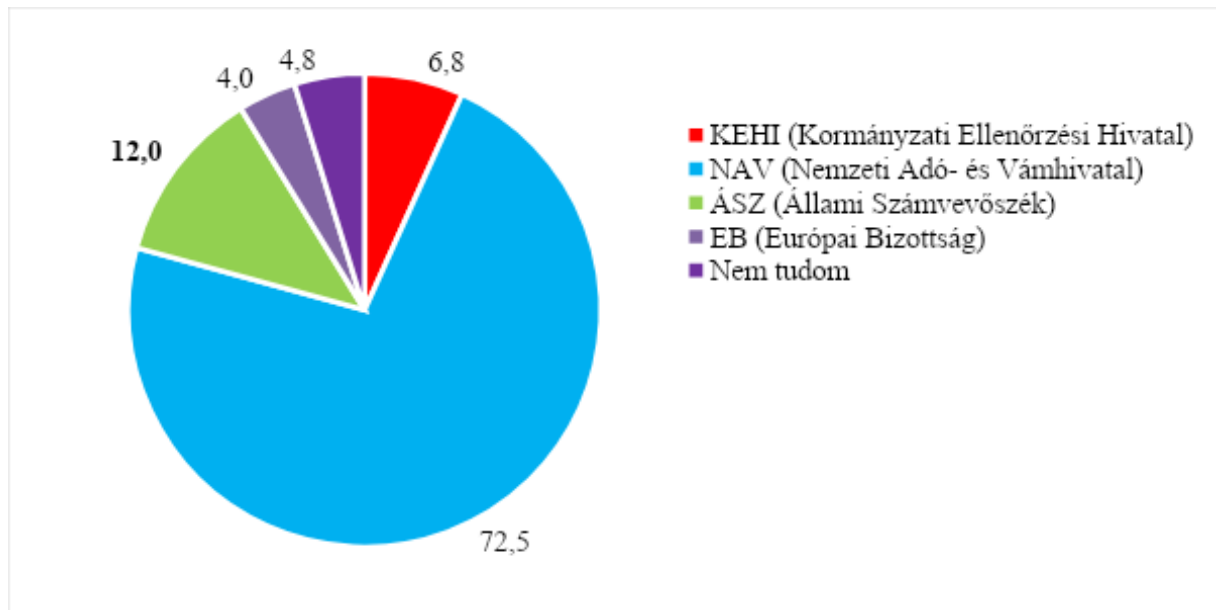

Forrás: saját szerkesztés

4.6. Általános gazdasági ismeretek

Az általános gazdasági ismeretek moduljában először Magyarország legfőbb közpénzügyi ellenőrző szervének nevére voltunk kíváncsiak. 13112 fő válaszolt a kérdésre, további 663 fő a „Nem tudom” lehetőséget választotta (4,8 százalék). A válaszadók csupán 12 százaléka tudta sikeresen azonosítani az Állami Számvevőszéket. A leggyakrabban választott opció a Nemzeti Adó- és Vámhivatal volt (72,6 százalék). A másik kettő helytelen válasz aránya együttesen 10,8 százalék (26. ábra).

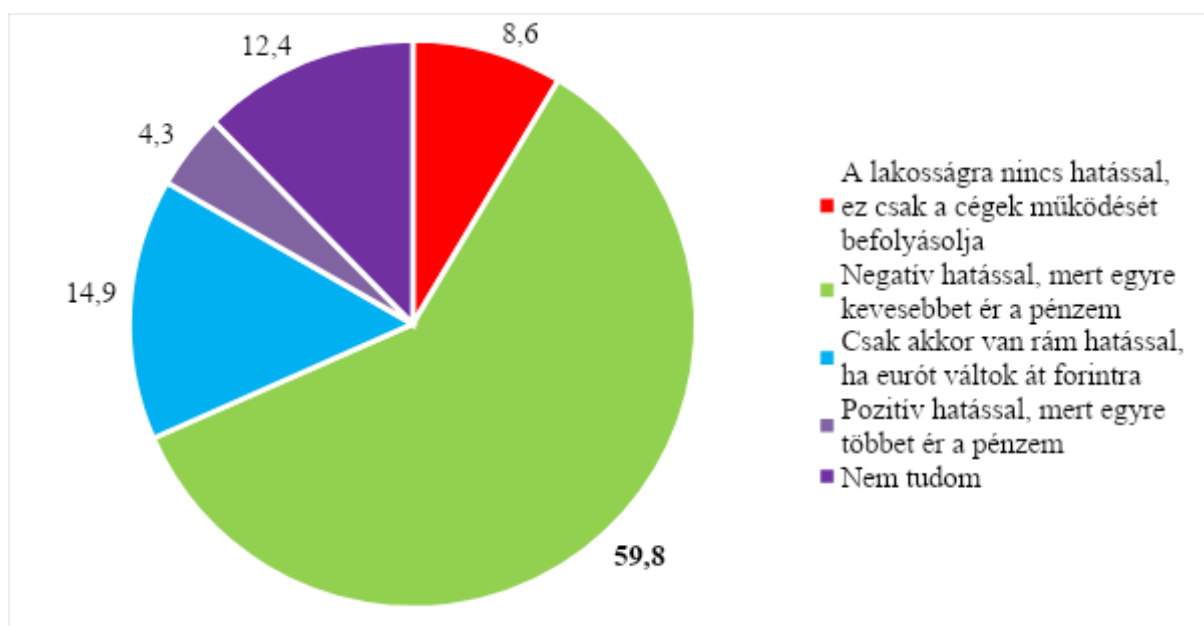
26. ábra: Melyik Magyarország legfőbb közpénzügyi ellenőrző szerve? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A témakör második kérdése azt vizsgálta, hogy megítélésük szerint inflációnak van-e hatása a kitöltőkre nézve.

27. ábra: Milyen hatással van rád az infláció? (%)

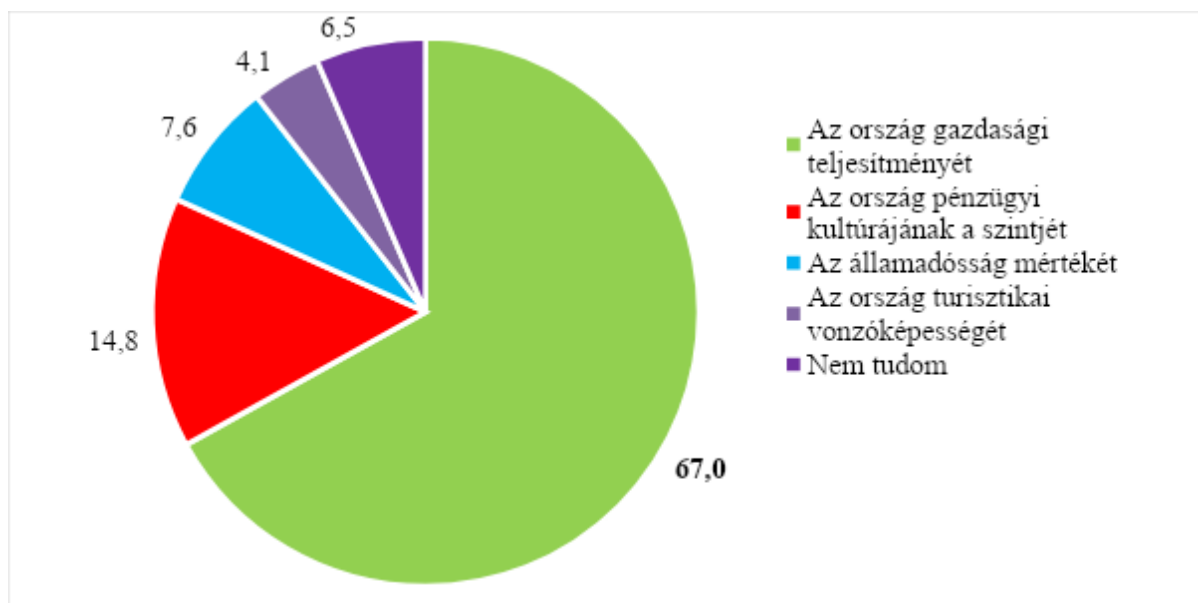

Forrás: saját szerkesztés

Erre a kérdésre a válaszadók 59,8 százaléka helyesen válaszolt, hogy negatív hatása van, mert kevesebbet ér a pénze. A teszt kitöltők 12,4 százaléka a „*Nem tudom*” opciót választotta. A másik három helytelen opció valamelyikét a válaszadók 27,8 százaléka választotta, akik fele az inflációt az euró átváltással hozta kapcsolatba.

Az általános gazdasági ismeretek dimenziójában, a továbbiakban a GDP jelentésére kérdeztünk rá. 12817 fő válaszolt a kérdésre, további 891 „*Nem tudom*” válasz érkezett (6,5 százalék). A válaszadók több mint kétharmada (67,0 százalék) helyesen válaszolt, hogy a GDP egy ország gazdasági teljesítményét fejezi ki. A válaszadók 14,8 százaléka szerint a GDP nem más, mint az ország pénzügyi kulturális szintjének mutatószáma, 7,6 százalék szerint az államadósság mértékét méri, míg 4,1 százalék szerint az ország turisztikai vonzókéességét (28. ábra).

28. ábra: Mit fejez ki egy ország GDP-je? (%)

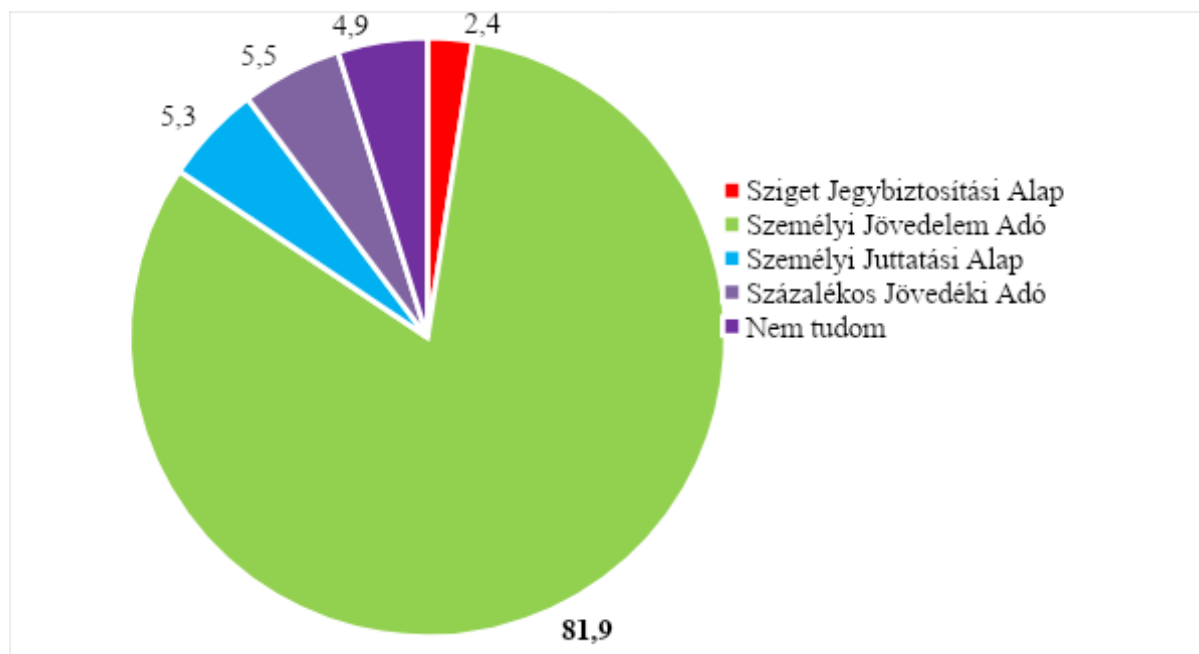

Forrás: saját szerkesztés

Az általános gazdasági ismeretek modul harmadik kérdése az SZJA rövidítés ismeretére vonatkozott. Erre a kérdésre szinte majdnem minden válaszadó (81,9 százalék) helyesen válaszolt. A tesztkitöltők 4,9 százaléka (665 fő) a „*Nem tudom*” opciót választotta. A másik három helytelen opció valamelyikét a válaszadók 13,2 százaléka választotta.

A kérdésre a fiúk 78, míg a lányok 86 százaléka válaszolt helyesen.

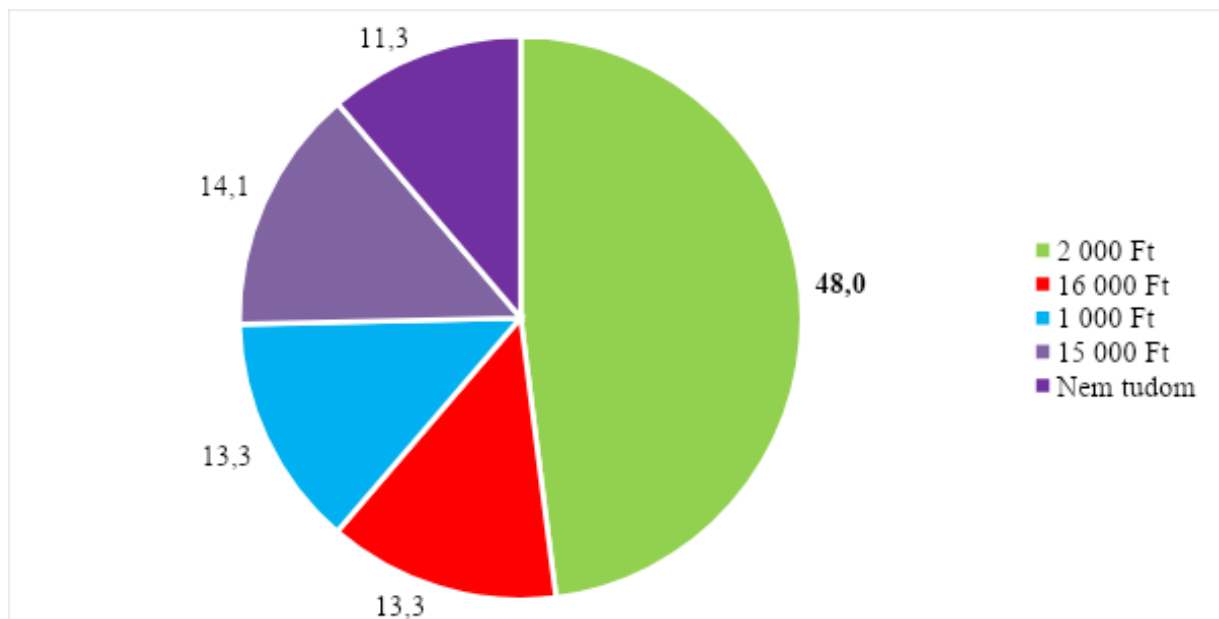
29. ábra: Mi az SZJA? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A modul utolsó, tudásteszt kérdése során az SZJA csökkenés adott fizetés nettó részére gyakorolt hatására voltunk kíváncsiak. A megkérdezettek közel fele (48,0 százalék) helyesen számolta ki a 2000 Ft-os összeget. A hibás válaszalternatívák választási arányának megoszlása egyenletes (13,3). (30. ábra).

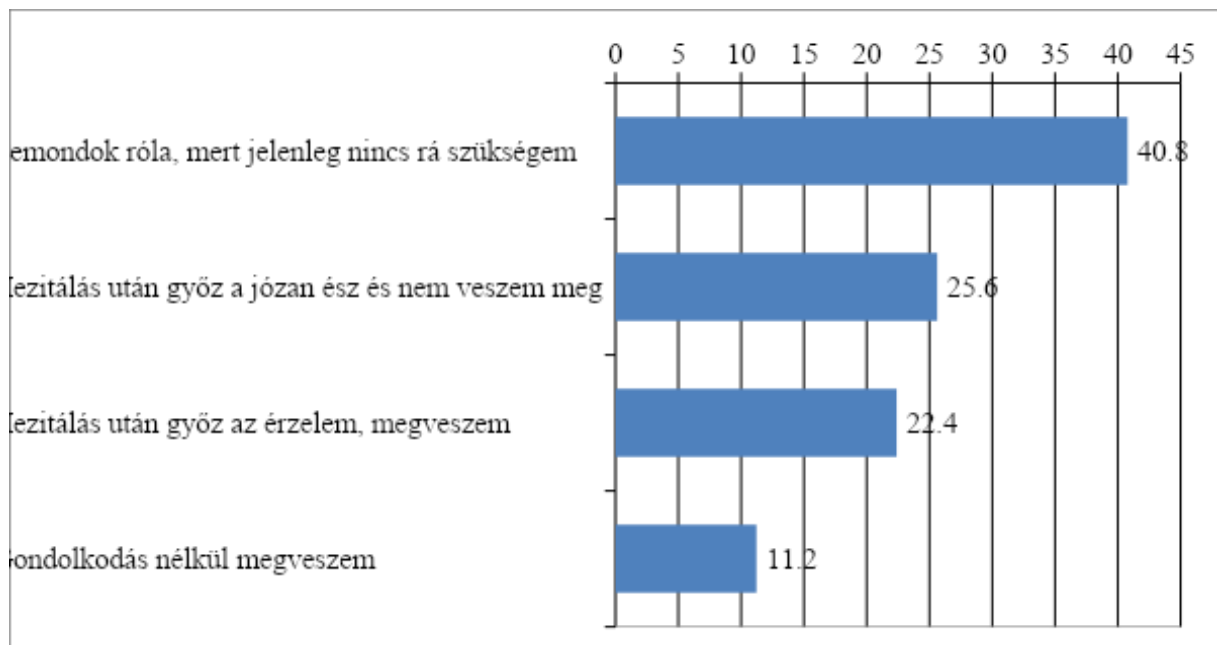
30. ábra: 2016-ban 16 %-ról 15%-ra csökkent az SZJA. 200 000 Ft bruttó fizetés esetén mennyivel lett magasabb a nettó fizetés? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A munka világa modul utolsó kérdése egy attitűd-kérdés volt. A kérdés így szólt: „*Látsz egy cipőt, amire régóta vágyasz, de igazából nincs rá szükséged. Ez a cipő viszont most 29 900 Ft-ról le van árazva 19 990 Ft-ra. Mit teszel?*” A válaszadók 40,8 százaléka lemondana róla, mert jelenleg nincs rá szüksége. 25,6 százalékuk szerint „*Hezitálás után győz a józan ész, és nem veszem meg*”, míg 22,4 százalék úgy véli, hogy hezitálás után győzne az érzelem, megvenné. A cipő gondolkodás nélküli megvásárlásával a megkérdezettek 11,2 százaléka ért egyet (31. ábra).

31. ábra: Látsz egy cipőt, amire régóta vágysz, de igazából nincs rá szükséged. Ez a cipő viszont most 29 900 Ft-ról le van árazva 19 990 Ft-ra. Mit teszel? (%)

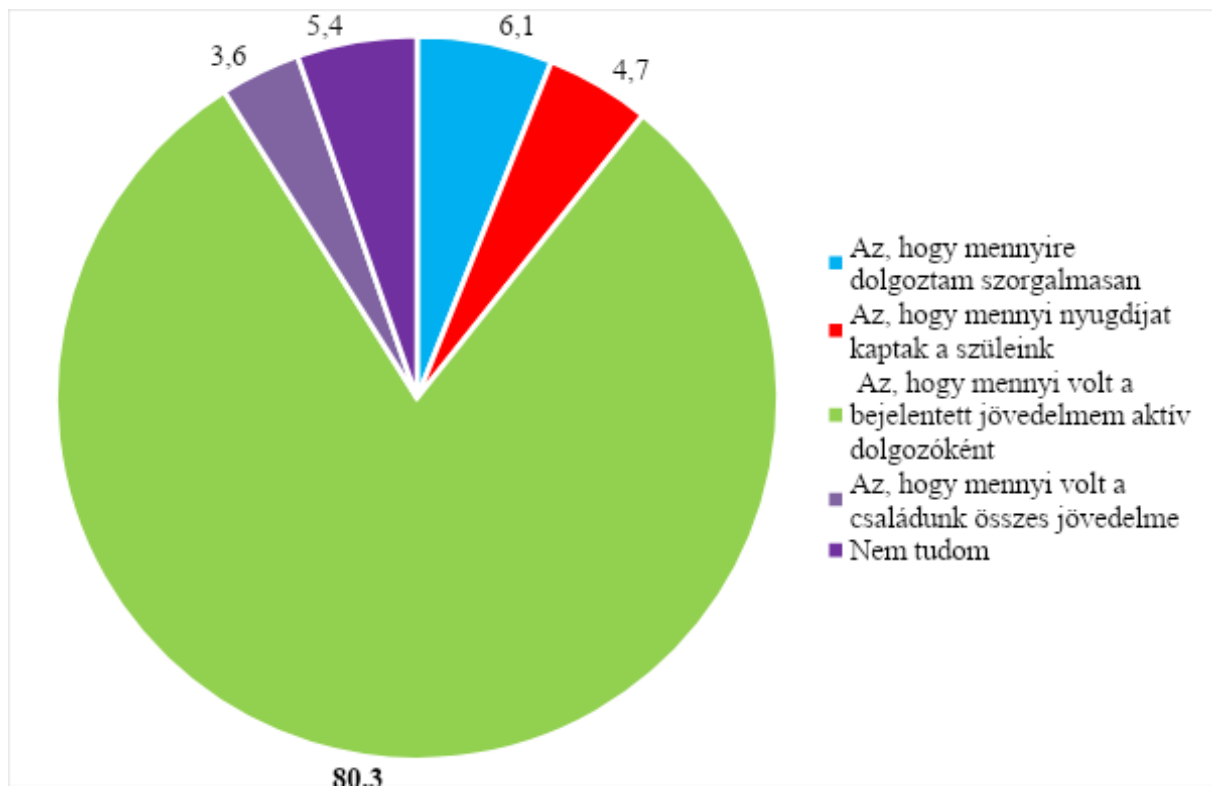

Forrás: saját szerkesztés

4.7. Biztosítás, nyugdíj

A teszt utolsó modulja a biztosítás és nyugdíj témakörét érinti. Az első körben a nyugdíj kiszámításakor figyelembe vett tényezők ismeretét vizsgáltuk. Tízből nyolc megkérdezett (80,3 százalék) helyesen választotta ki a megadott lehetőségek közül, minek van szerepe a nyugdíj kiszámításában. 5,4 százalékuk nem tudott válaszolni a feltett kérdésre, míg a másik három helytelen válasz aránya együttesen 14,4 százalék (32. ábra).

32. ábra: Nyugdíjba menetelkor a nyugdíjad összegét több tényező befolyásolja. Az alábbiak közül jelenleg minek van szerepe a nyugdíj kiszámításában? (%)

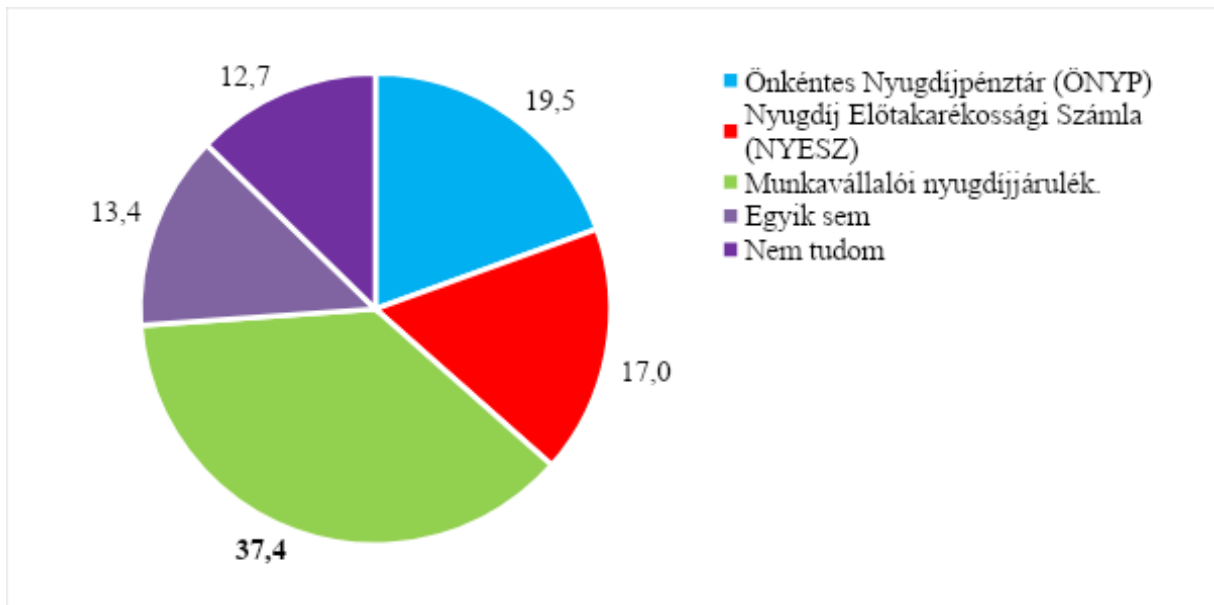

Forrás: saját szerkesztés

A továbbiakban az öngondoskodással kapcsolatos ismereteiket mértük fel, a „*Szeretnél megtakarítani nyugdíjas éveidre. Az alábbiak közül melyik nem az öngondoskodás eszköze?*” kérdés segítségével. A teszt kitöltőinek több mint egyharmada (37,4 százalék) helyesen válaszolt erre a kérdésre. 19,5 százalékuk szerint az Önkéntes Nyugdíjpénztár nem része az öngondoskodásnak. Míg 17,0 százalékuk szerint a Nyugdíj Előtakarékossági Számla. 13,4 százalékuk szerint a felsorolt válaszopciók közül egyik sem része az öngondoskodásnak. 12,7 százalék nem tudott erre a kérdésre válaszolni (33. ábra).

Az Econventio-teszt kitöltésben korábban résztvevők 42, míg az újbelpők 35 százaléka válaszolt helyesen a kérdésre.

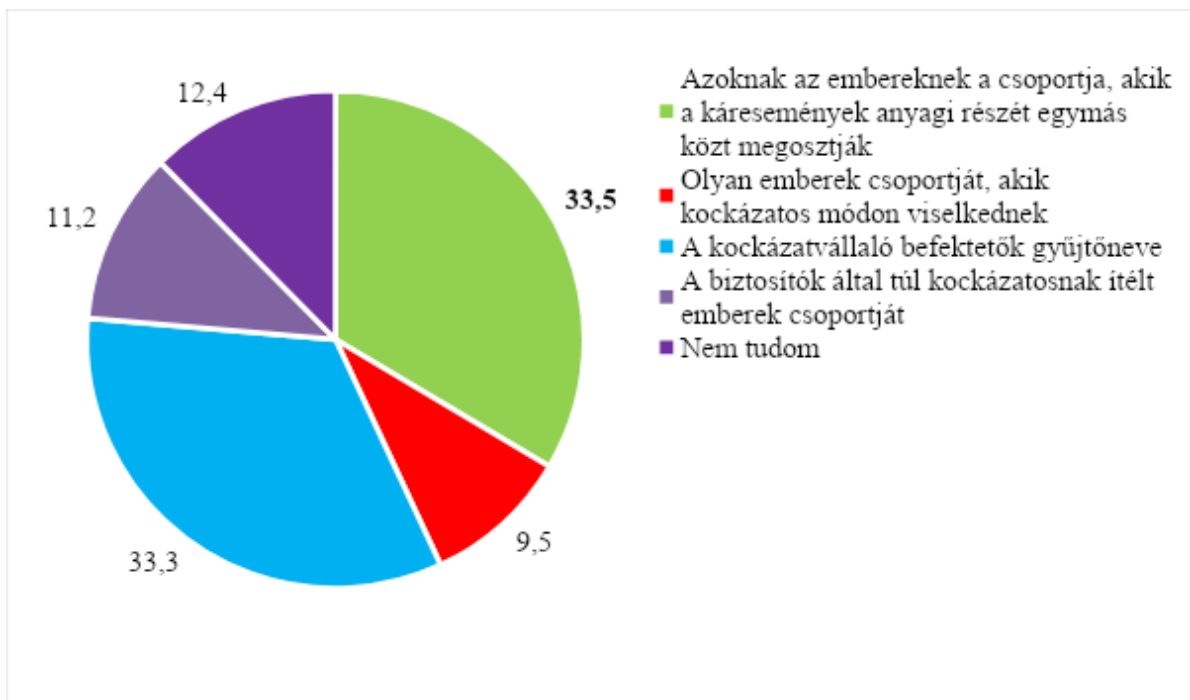
33. ábra: Szeretnél megtakarítani nyugdíjas éveidre. Az alábbiak közül melyik nem az öngondoskodás eszköze? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A modul következő kérdése a kockázatközösség fogalmának ismeretére vonatkozott.

34. ábra: Mit jelent a kockázatközösség fogalma? (%)

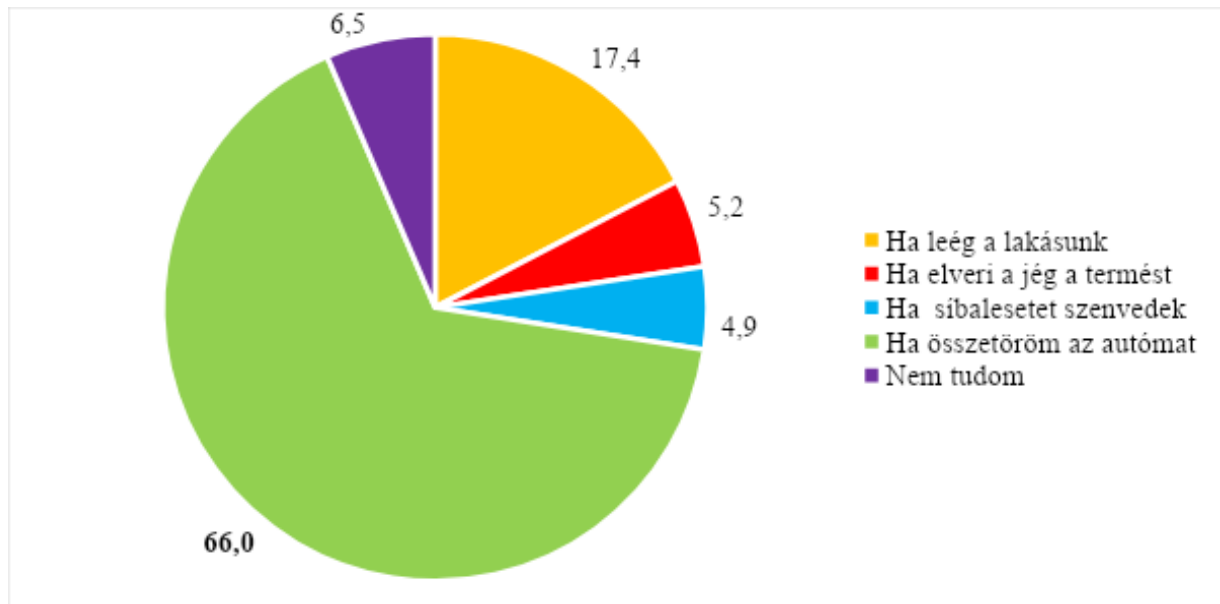
Forrás: saját szerkesztés

A megkérdezettek 33,5 százaléka (4589 fő) tudott helyesen válaszolni a feltett kérdésre. 12,4 százalékuk nem tudott válaszolni a feltett kérdésre. 33,3 százalékuk szerint a kockázatközösség nem más, mint a kockázatvállaló befektetők gyűjtőneve. A másik kettő helytelen válasz aránya együttesen 20,8 százalék (34. ábra).

A befektetés és nyugdíj témakör következő kérdése arra irányult, hogy milyen káresemény bekövetkeztekor lehet hasznos, ha rendelkezik valaki CASCO biztosítással. Kétharmaduk (66,0 százalék) helyesen válaszolt erre a kérdésre, és az „*Ha összetöröm az autóm*” opciót választotta. A kitöltők 6,5 százaléka nem tudott választani a megadott opciók közül. A többi opció valamelyikét a válaszadók több mint egynegyede (27,5 százalék) választotta (35. ábra).

Az Econventio-teszt kitöltésben korábban résztvevők 73, míg az újbelépők 63 százaléka válaszolt helyesen a kérdésre.

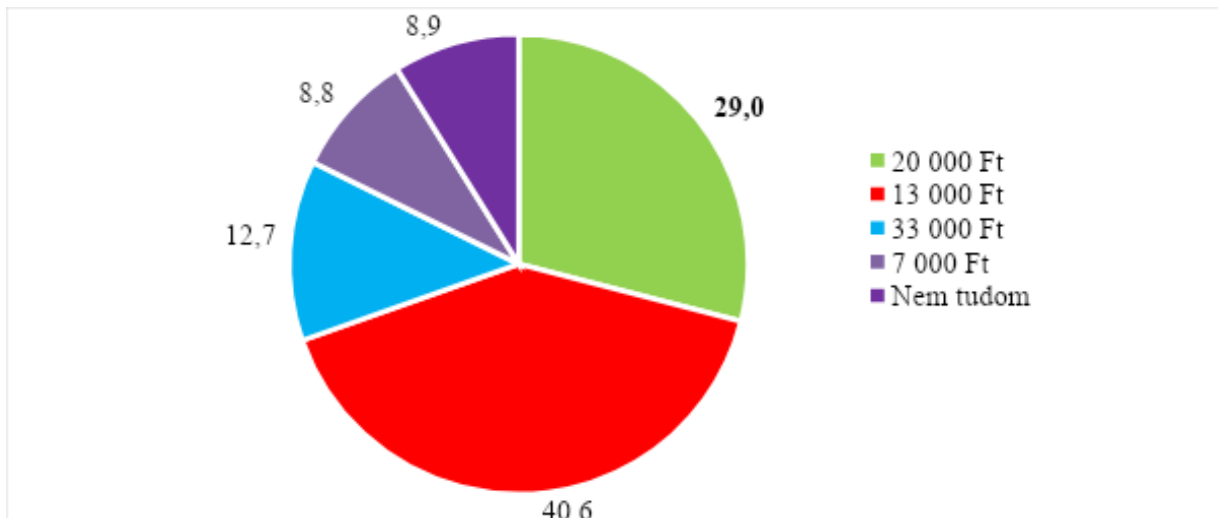
35. *ábra*: Milyen káresemény bekövetkeztekor lehet hasznos, ha rendelkezem CASCO biztosítással? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A modul utolsó, tudás alapú kérdése az előzőkhöz hasonlóan szintén egy, a modul témaköréhez kapcsolódó számolós feladat volt. A megkérdezettek közel kétharmada (29,0 százalék) sikeresen kiszámolta, hogy a megadott adatok mellett mennyi lesz a fizetéséből nyugdíjjárulékként levont rész. 1218 fő (8,9 százalék) nem tudott a megadott válaszopciók közül választani. A leggyakrabban adott válasz (40,6 százalék) 13000 Ft volt. A maradék két válasz aránya 21,5 százalék volt (36. ábra). A probléma fő oka, hogy a válaszadók nem tudták, hogy a bruttó vagy a nettó fizetés 1 százalékát kell-e venni.

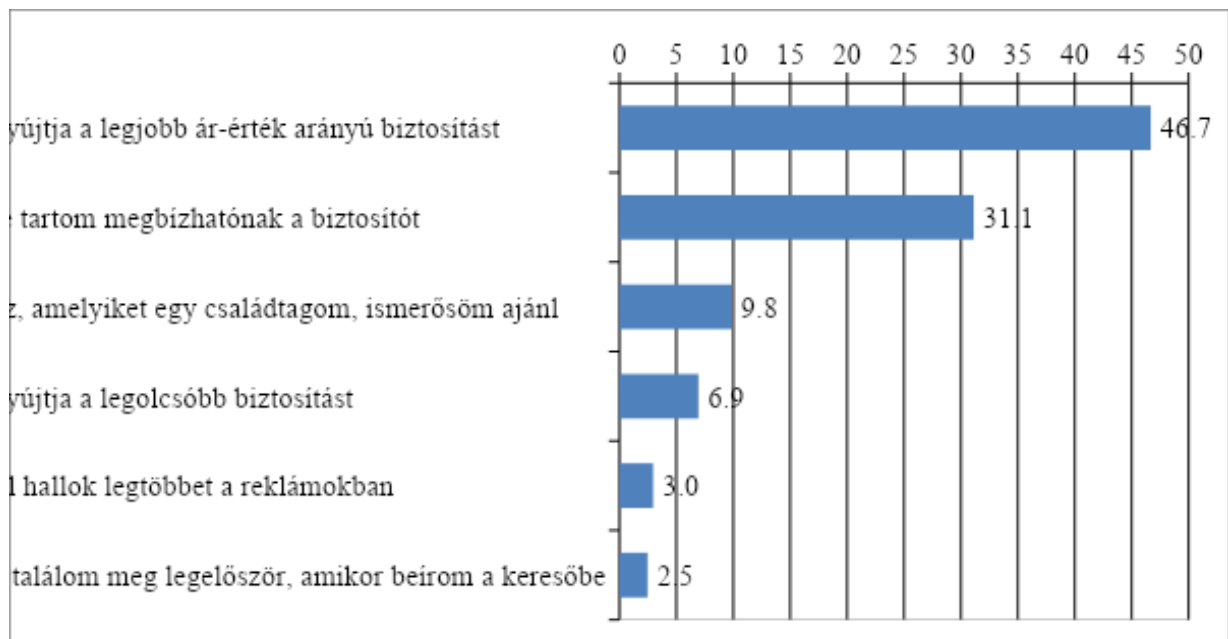
36. ábra: Havi bruttó 200 000 Ft-os fizetést kapsz, ennek a nettója hozzávetőlegesen 130.000 Ft. A nyugdíjjárulék 10%. Mennyi a fizetésedből a nyugdíjjárulékként levont rész? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A modul utolsó kérdése egy attitűddel kapcsolatos kérdés volt. A megkérdezettek közel fele (46,7 százalék) ár-érték szempontjából választana biztosítást egy külföldi utazás esetében. 31,1 százalék számára a biztosító megbízhatósága a befolyásoló tényező. A családtagok, ismerősök ajánlását a válaszadók 9,8 százaléka részesítené előnyben. Az legolcsóbbat a 6,9 százalék választaná. A reklámok alapján 3,0 százalék döntene. Míg 2,5 százalékukat az online kereső első találata befolyásolna (37. ábra).

37. ábra: Külföldre utazol és utazásbiztosítást kötsz, melyik állítás a leginkább igaz rád? A biztosító kiválasztásánál a legfontosabb, hogy: (%)

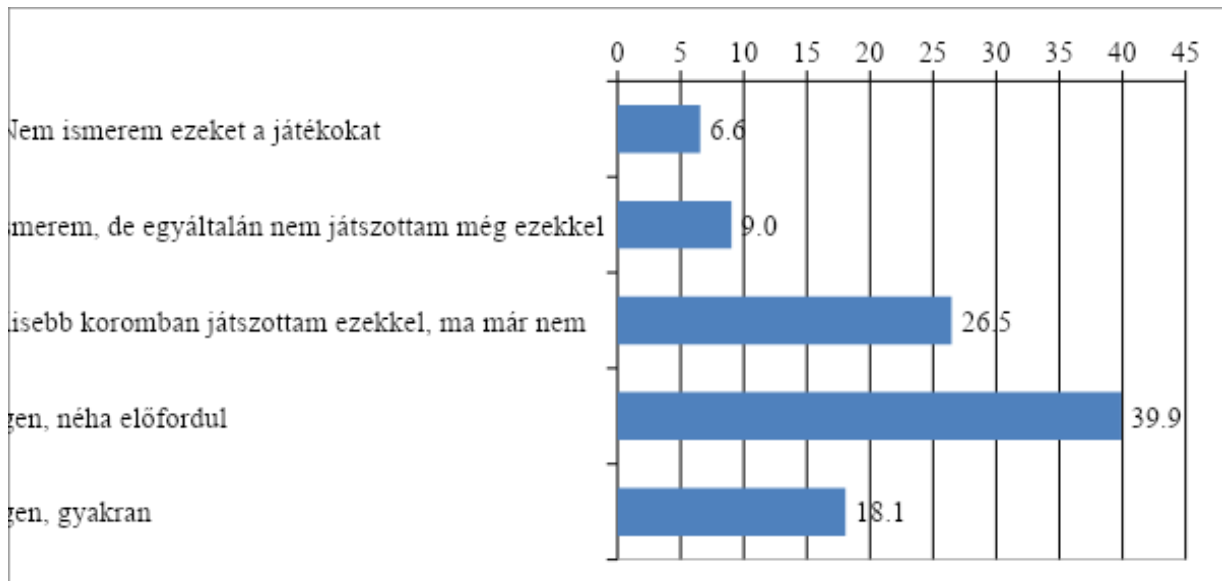

Forrás: saját szerkesztés

4.8. Pénzügyi hírek, játékok

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy szoktak-e pénzügyi társasjátékokkal, számítógépes játékokkal játszani. A válaszokból kiderült, hogy a tesztkitöltők 6,6 százaléka nem ismeri a gazdasági témájú játékokat, míg 9,0 százalékuk ismeri ugyan, de még nem játszott velük. A megkérdezettek több mint egynegyede (26,5 százalék) csak fiatalabb korábban játszott pénzügyi témájú játékokkal. Az „Igen, néha előfordul” opciót 39,9 százalék választotta. 18,1 százalék gyakran játszik ilyen típusú játékot. (38. ábra).

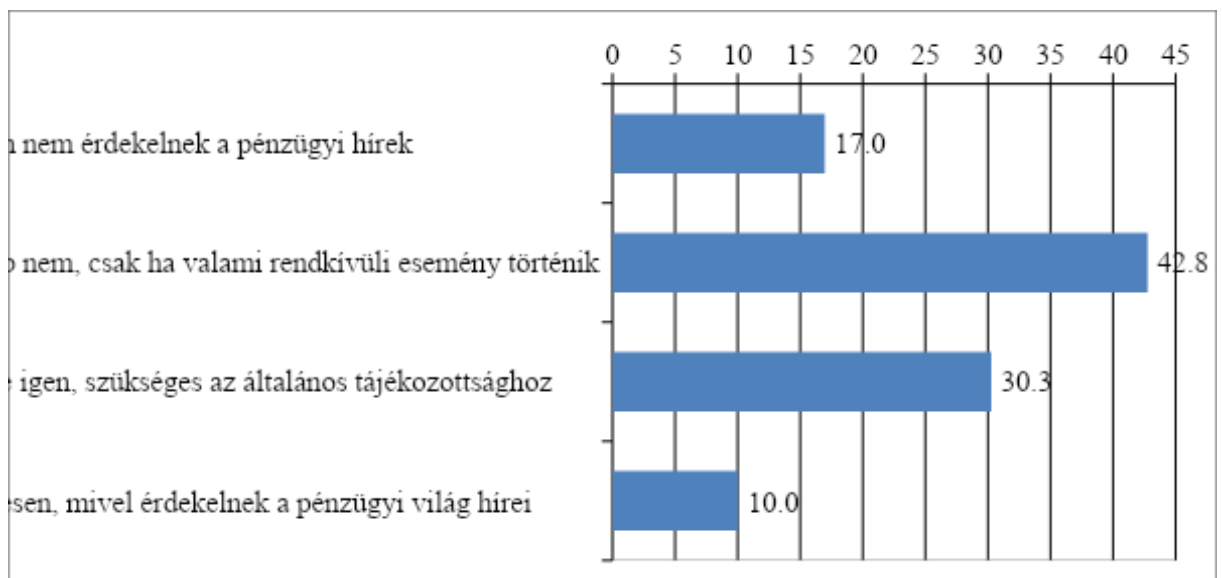
38. ábra: Szoktál-e pénzügyi társasjátékokkal, számítógépes játékokkal (például Monopoly, Gazdálkodj okosan, Sims, stb.) játszani? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Azt is megvizsgáltuk, hogy a tesztkitöltők hogyan viszonyulnak a pénzügyi, gazdasági hírekhez.

39. ábra: Szoktál-e pénzügyi, gazdasági híreket olvasni, hallgatni? (%)

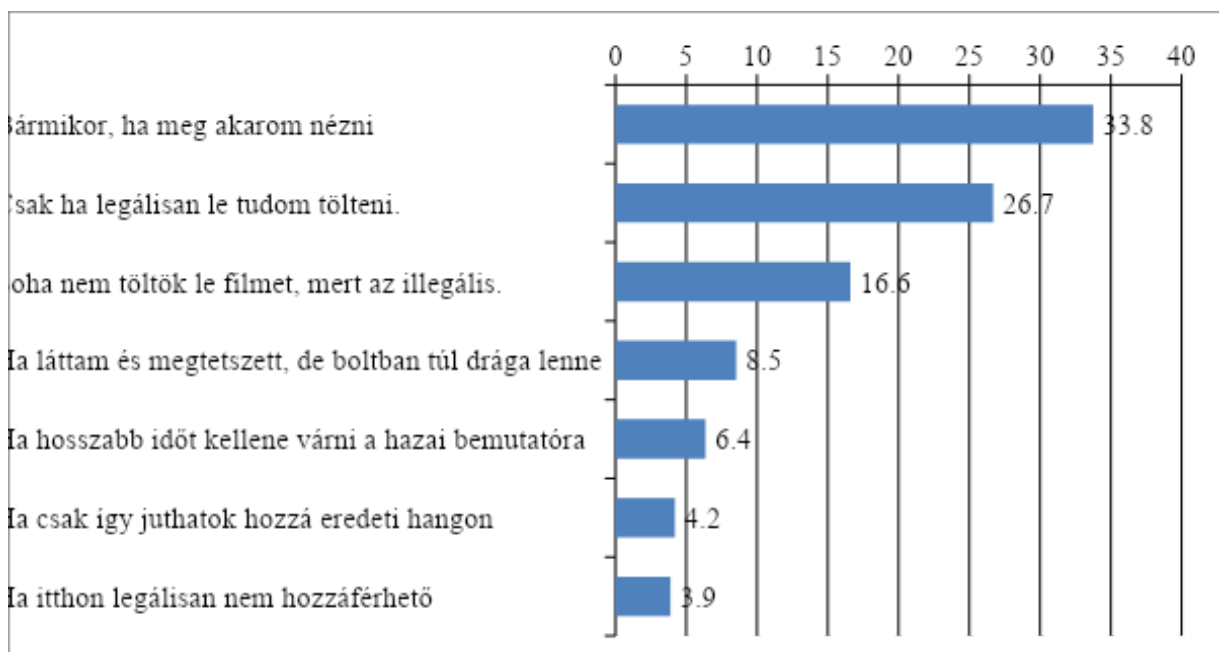

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadók 17,0 százalékát egyáltalán nem érdeklik a pénzügyi hírek. A többség (42,8 százalék) csak abban az esetben olvas, hallgat pénzügyi, gazdasági híreket, ha valami rendkívüli esemény történt. Közel egyharmaduk (30,3 százalék) fontosnak tartja az általános tájékozódást, ezért többnyire foglalkozik pénzügyi, gazdasági hírekkel. 10,0 százalékukat érdekli a téma, azért rendszeresen követik a pénzügyi híreket (39. ábra).

Arra a kérdésre, hogy milyen esetben töltené le egy filmet, a következő válaszok születtek. A megkérdezettek 26,7 százaléka csak legális módon töltené le a filmet. A megkérdezettek 16,6 százaléka soha nem tölt le filmet. Ezzel szemben 33,8 százalék gondolkodás nélkül, bármikor letöltené az adott filmet. A túl drága bolti ár 8,5 százalékukat motiválná. Hosszabb hazai megjelenési idő esetében a megkérdezettek 6,4 százaléka tenne így. Ha ez az egyetlen módja, hogy eredeti hangon jussanak hozzá a filmhez, akkor 4,2 százalék letöltené a filmet. 3,9 százalék abban az esetben, ha itthon nem lehetne legális úton beszerezni (40. ábra).

40. ábra: Milyen esetben töltenél le egy filmet? (%)

Forrás: saját szerkesztés

4.9. Az Econventio-index értéke

Econventio-index értéke a diákok átlagteljesítményét méri 0-100 skálán. Ennek értéke középiskolások esetében 2016-ban 50,8 százalék, ami annyit jelent, hogy a diákok 30 kérdésből átlagosan 15 kérdést válaszolnak meg helyesen. A minta alapján a hazai középiskolások pénzügyi tudásszintje az Econventio-index alapján 95 százalékos megbízhatósággal 50,6% és 51,2% százalék közé esik, amely szignifikánsan magasabbnak mutatkozik a tavalyi 47 százalékos és a korábbi években mért 44 százalékos átlagteljesítményhez képest. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy idén a diákok átlagosan eggyel több kérdést válaszoltak meg helyesen az elmúlt évhez képest.

A legjobban teljesítő 7 tanuló a tudásteszt kérdések 100 százalékát tudta helyesen megválaszolni. A középiskolások fele legfeljebb 50 százalékos teljesítményt nyújtott a teszten. A diákok 75 százalékának a teljesítménye 63 százalék alatti.

Az Econventio-index életkorral való kapcsolatát vizsgálva szignifikáns (p -érték $<0,001$) pozitív irányú, gyenge korrelációs kapcsolatot ($r=0,190$) találunk. Ez arra utal, hogy az életkornak, az ezzel járó gyakorlati tapasztalatnak szignifikáns kapcsolata van a pénzügyi tudásszinttel, ugyanakkor a tudásszintet több tényező együttesen alakítja, amelynek az életkor csak egy szelete. Az életkoronkénti átlagteljesítményeket vizsgálva minden évben azt látjuk, hogy legalacsonyabb átlagteljesítménnyel a 15 évesek rendelkeznek, őket követik a 14 és 16 évesek. 16 éves kor felett minden korcsoport között szignifikáns különbségek vannak ($F=107,8$, p -érték $<0,001$).

Azok körében, akik kereskedelmi, gazdasági képzésekre járnak, az index értéke 53,1%, míg a nem gazdasági képzésekben résztvevők eredménye (50,1%) ettől szignifikánsan elmarad ($F=65,805$, p -érték $<0,001$). Ennek megfelelően a gazdasági képzésben résztvevő hazai középiskolások pénzügyi tudásszintje az Econventio-index alapján 95 százalékos-megbízhatósággal 52,5% és 53,8 % között, míg a nem gazdasági képzésekre járók esetében 49,8% és 50,5% között mozog. Ez a különbség az elmúlt évekhez hasonlóan 3 százalékpontnyi volt, ami nem nevezhető soknak.

Akik korábban töltötték már ki Econventio tesztet, azok átlageredménye (55%) szignifikánsan jobb ($F=297,7$; p -érték $<0,001$), mint a tesztet első alkalommal kitöltőké (49%).

A teszten szignifikánsan jobb eredményt ($F=46,4$, p -érték $<0,001$) értek el a férfiak (52 százalék), mint a nők (49 százalék). A diákok pénzügyi tudásszintje az Econventio-index alapján 95 százalékos- megbízhatósággal a férfiak esetében 51,5 % és 52,5 % között, a nők esetében 49,5% és 50,3% között mozog.

Az Econventio-index alapján az átlaghoz képest jobb eredményt értek el a gimnáziumi képzésre (54%) illetve akik egyéb képzésre járnak (56%). A többi osztálytípus átlageredménye 48% ($F=71,9$, p -érték $<0,001$). Scheffea-féle páronkénti összehasonlítással a teljesítmény alapján ennek megfelelően két alcsoport különíthető el.

. 41. ábra Az Econventio-index értéke különböző osztálytípusokban, %

Osztálytípus	N	Részcsoportok	
		1	2
Általános iskolai osztály	286	48	
Szakképző osztály	4692	49	

Szakgimnáziumi osztály	3671	49	
Gimnáziumi osztály	4226		54
Egyéb	983		56

Forrás: saját szerkesztés

A falvakban és városokban lakók átlagteljesítménye szignifikánsan elmarad ($F=98,4$, $p\text{-érték}<0,001$) a fővárosban és a megyei jogú városokban lakók átlagteljesítményétől. Scheffea-féle páronkénti összehasonlítással a teljesítmény alapján három alcsoport különíthető el, ugyanis a megyei jogú városokban lakók átlagteljesítménye – a korábbi évek eredményeivel összhangban – minden más településtípus átlagteljesítményénél magasabb.

42. ábra Az Econventio-index értéke különböző településtípusok esetén, %

Lakóhely	N	Részcsoportok		
		1	2	3
Falu	3198	49		
Város	5097	49		
Főváros	503		51	
Magyei jogú város	5060			54

Forrás: saját szerkesztés

Azok, akik nem játszottak pénzügyi társasjátékokkal a teszten 42 százalékos átlageredményt értek el, míg az ezekkel játszóké teljesítménye 52%.

A pénzügyi, gazdasági hírek iránt egyáltalán nem érdeklődők a teszten 44 százalékos átlageredményt értek el, míg a valamilyen érdeklődést mutatóké átlageredménye 53%.

5. Eredmények összefoglalása

A pénzügyi kultúra vizsgálata során nem elegendő az egyes pénzügyi termékekkel kapcsolatos definíciók visszakérdezése, hanem szükség van a cselekvőben lezajló döntéshozatal folyamatának megismerésére, hogy megérthessük, miként választ egyes termékeket, és hogyan használja őket a későbbiekben. Erre alapozva, a vizsgálati eszközül felállított modellben a pénzügyi attitűd vizsgálata mellett hat témakörre (banki szolgáltatások, megtakarítások és befektetések, hitelezés, nyugdíj és biztosítás, munka világa, általános gazdasági ismeretek: infláció, adózás, ország kockázat) vonatkozó ismeretek meglétét is ellenőriztük egy tudásteszt segítségével. Az eredmények alapján előállítottuk az Econventio-index értékét, amely a teszten elért helyes válaszok arányával jellemzi a középiskolások pénzügyi tudását. A felmérésben résztvevő 14 ezer középiskolás teszteredményének átlaga 50,8%, amely magasabb az elmúlt évekhez képest (47%, illetve 45%). Ez azt jelenti, hogy a középiskolások 30 kérdésből átlagosan 15 kérdést tudnak helyesen megválaszolni. A középiskolások fele legfeljebb 50 százalékos teljesítményt nyújtott a teszten.

A teszt eredményeiből kiderül, hogy szignifikánsan jobb eredményt (55%) értek el azok, akik már korábban is töltöttek ki Econventio-tesztet, illetve részt vettek a pénzügyi fejlesztőprogramokban.

Azok, akik szerint nem érdemes távoli célokra megtakarítani, csupán 21 százalékos átlagteljesítményt nyújtottak a teszten. E csoport kétharmada fiúkból áll.

A középiskolások 47 százaléka elgondolkozna egy 29900 forintról 19900 forintra leárazott, régóta vágyott ám szükségtelen cipő megvásárlásán, ugyanakkor tizedük gondolkodás nélkül

megvenné ekkor a terméket. Minél inkább elcsábul valaki az ajánlattól annál alacsonyabb a pénzügyi teszten elért teljesítménye.

A középiskolások élethelyzetét tekintve problematikusnak mutatkoztak a diákmunka feltételeihez, ennek adózásához köthető kérdések.

A nemzetközi eredményekkel összehangban ugyancsak problémát jelent a százalékszámítás, a kamatos kamat számítása, a legalább, legfeljebb kifejezések kezelése, különböző ajánlatok összehasonlítása.

43. ábra Helyes válaszok aránya kérdésenként, %

Kérdés	Helytelen/nem tudom válaszok aránya	Helyes válaszok aránya
20.) Egyéni vállalkozónak hívjuk azokat, akik...	14,8%	85,2%
29.) Mi az SZJA?	18,1%	81,9%
32.) Nyugdíjba menetelkor a nyugdíjad összegét több tényező befolyásolja. Az alábbiak közül jelenleg minnek van szerepe a nyugdíj	19,7%	80,3%
2.) Mit kell tenni először, ha az ATM elnyeli a bankkártyát?	22,8%	77,2%
8.) Az alábbi kifejezések közül melyik létező fogalom?	26,1%	73,9%
24.) Ha a bruttó béred 150 000 Ft és az erre eső munkavállalói járulékok és adók mértéke 51.750 Ft, akkor mennyi fizetést kapsz	31,3%	68,7%
23.) Szerepelnie kell-e a munkabérnek a munkaszerződésben ?	32,0%	68,0%
28.) Mit fejez ki egy ország GDP-je?	33,1%	66,9%
26.) Ki határozza meg a jegybanki alapkamatot?	33,1%	66,9%
14.) Melyik rövidítés kapcsolódik a hitelezés folyamatához?	33,6%	66,4%
35.) Milyen káresemény bekövetkeztekor lehet hasznos, ha rendelkezem CASCO biztosítással?	34,0%	66,0%
1.) Hány bankszámla tartozhat egy bankkártyához?	35,2%	64,8%
21.) Mi a minimálbér teljes munkaidős foglalkoztatás esetén?	35,5%	64,5%
27.) Milyen hatással van rád az infláció?	40,2%	59,8%
10.) A befektetések különböző mértékű kockázattal járnak. De mi is a kockázat?	47,0%	53,0%
11.) Mire használhatjuk az ATM-et?	49,7%	50,3%
30.) 2016-ban 16 %-ról 15%-ra csökkent az SZJA. 200 000 Ft bruttó fizetés esetén mennyivel lett magasabb a nettó fizetés?	52,0%	48,0%
9.) Hogyan nevezzük azt, amikor több dologba fektetjük pénzünket, ezáltal megosztjuk, és csökkentjük a kockázatot?	52,4%	47,6%
15.) Hitelek esetében melyik érték magasabb: a kamat vagy a THM?	56,2%	43,8%
33.) Szeretnél megtakarítani nyugdíjas éveidre. Az alábbiak közül melyik nem az öngondoskodás eszköze ?	62,6%	37,4%
4) Édesapádnak 10%-kal megemelték eddigi 200 000 Forintos nettó fizetését. Örömeben megígérte, hogy ezen túl a fizetésed	62,9%	37,1%
12.) Ha 100 000 Ft-ot teszel be a bankba 2%-os kamattal mellett, és a kamatadó mértéke 15%, akkor 1 év után mennyi pénzt tudsz	64,0%	36,0%
34.) Mit jelent a kockázatközösség fogalma?	66,5%	33,5%
7.) A bankok által hirdetett betétek százalékban adják meg a kamatot. Milyen időszakra vonatkozik ez az érték?	70,6%	29,4%
36.) Havi bruttó 200 000 Ft-os fizetést kapsz, ennek a nettója hozzávetőlegesen 130.000 Ft. A nyugdíjjárulék 10%. Mennyi a	71,0%	29,0%
22.) Milyen adófizetési kötelezettségeim vannak, ha diákként dolgozom egy diákszövetkezetnél?	75,4%	24,6%
3.) A megtakarításaidat kezelő bank csődbe ment. Garantálja-e valaki a kártalanítást?	77,8%	22,2%
16.) Mit mutat meg a THM (Teljes Hiteldíj Mutató) a hitelekről?	78,4%	21,6%
18.) 100.000 forint hitelt veszel fel 5 évre, 10 %-os éves kamatos kamatra, melyet a futamidő végén kell kifizetned egy összegben.	79,5%	20,5%
17.) Melyik Magyarország legfőbb közpénzügyi ellenőrző szerve?	88,0%	12,0%

Forrás: saját szerkesztés

Azok átlagteljesítménye, akik kisebb korokban nem, vagy csak ritkán játszottak pénzügyi társasjátékokkal, elmarad (42%), azokétól, akik játszottak e társasjátékokkal (52%)

A teszteredményekben minden évben megjelenik, hogy problémás a jegybanki és kereskedelmi banki funkciók azonosítása, elkülönítése, az infláció fogalmának ismerete.

A pénzügy kultúra része az is, hogy megértsük azon pénzügyi, gazdasági híreket, amelyeket nap mint nap láthatunk a médiában. A diákok 17 százalékát egyáltalán nem érdeklik a pénzügyi világ hírei, e csoport átlagteljesítménye 43,5%, szemben a valamilyen érdeklődést mutatók 50 százalék feletti eredményével. A diákok 10 százaléka nyilatkozott úgy, hogy rendszeresen nyomon követi pénzügyi világ híreit. Az MNB és a NAV gyakran megjelenik a híradásokban, ugyanakkor a pénzügyi szervek funkcióinak megkülönböztetése sokszor problematikus. Például a diákok 72 százaléka a NAV-ot tartja Magyarország legfőbb közpénzügyi ellenőrző szervének, mindösszesen 12 százalékuk kapcsolta össze a kérdést az Állami Számvevőszékkal.

A teszten általában jobb eredményt értek el a férfiak, illetve a felsőbb évfolyamos diákok.

Össességében az impulzusvásárlás, a pénzügyi társasjátékok kerülése, a távoli célok eléréshez nem túl tudatos takarékoskodás alacsonyabb pénzügyi tudással jár.

6. Irodalomjegyzék

- Atkinson, A. & Messy, F. (2012): A pénzügyi kultúra mérése: Az OECD / Nemzetközi Pénzügyi Képzési Hálózata (INFE) kísérleti kutatásának eredményei. OECD Pénzügyi, Biztosítási és Magán-nyugdíjpénztári Műhelytanulmányok, 15. sz., OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/5k9csfs90fr4-en>
- Béres, D. & Huzdik, K. (2012): A pénzügyi kultúra megjelenése makrogazdasági szinten. *Pénzügyi Szemle* 2012(3):,322 – 336.
- Béres, D. & Huzdik, K. & Kovács, P. & Sági, Á. & Németh, E. (2013): Felmérés a felsőoktatásban tanuló fiatalok pénzügyi kultúrájáról. Kutatási jelentés, 2013. június <http://www.asz.hu/tanulmanyok/2013/kutatasi-jelentes-felmeres-a-felsooktatásban-tanulo-fiatalok-pen-zugyi-kulturajarol/t353.pdf> Lekérdezve: 2014.01.24.

- Bongini, P. & Trivellato, P. & Zenga, M. (2012): Measuring Financial Literacy Among Students: An Application Of Rasch Analysis. *Electronic Journal of Applied Statistical Analysis*, EJASA 5(3), 425–430.
- Botos K. & Botos J. & Béres D. & Csernák J. & Németh E. (2012): Pénzügyi kultúra és kockázatvállalás a közép-alföldi háztartásokban. *Pénzügyi Szemle* 2012(3) 291–309.
- Hogarth, JM & Hilgert, MA & Beverly SG (2003): Patterns of financial behaviors: implications for community educators and policymakers No 883, *Proceedings*, Federal Reserve Bank of Chicago.
- Horváthné Kökény, A. & Széles, Zs. (2014): Mi befolyásolja a hazai lakosság megtakarítási döntéseit? *Pénzügyi Szemle* 2014(4), 457–475.
- Huzdik, K., Béres, D., & Németh, E. (2014). Pénzügyi kultúra versus kockázatvállalás empirikus vizsgálata a felsőoktatásban tanulóknál. *Pénzügyi Szemle*, 4, 476-488.
- Klapper, L., Lusardi A., & Oudheusden P.(2015) Financial Literacy Around the World: Insights from the Standard & Poor's Rating Services, S&P, 28.
- Lusardi, A. & Mitchell, O. S. & Curto, V. (2010): Financial literacy among the young. *Journal of Consumer Affairs* 44(2), 358–380.
<http://dx.doi.org/10.1111/j.1745-6606.2010.01173.x>
- Lusardi, A. (2012): Numeracy, Financial Literacy, and Financial Decision-Making. *Numeracy* 5(1): 2. DOI: <http://dx.doi.org/10.5038/1936-4660.5.1.2>